

PROGNÓZY VÝVOJE OBYVATELSTVA SPRÁVNÍCH OBVODŮ OBCÍ S ROZŠÍŘENOU PŮSOBNOSTÍ KRÁLOVÉHRADECKÉHO KRAJE NA OBDOBÍ 2018–2050

Východiska, předpoklady a základní výsledky prognózy

RNDr. Boris Burcin, Ph.D.

RNDr. Tomáš Kučera, CSc.

Mgr. Jan Kuranda

Praha, říjen 2019

OBSAH

Úvodem	2
Aktuální rámce populačního vývoje	4
Vstupní metodické a terminologické poznámky	6
Vymezení a základní charakteristika sledovaných populací.....	8
Zdroje dat a popis demografického vývoje	10
Obecné podmínky a východiska analýzy a prognózy vývoje obyvatelstva	11
Základní výsledky prognóz	18
Vývoj celkového počtu obyvatel	18
Změny věkové struktury.....	20
Vývoj základních věkových kategorií.....	22
Závěrečné poznámky	27

ÚVODEM

Řízení vývoje široce pojatého sociálního systému a jeho součástí, k nimž patří nejen jednotlivé státní útvary, ale i jejich obce a správní regiony je jednou z přirozených stránek existence lidské společnosti. Řídit či také usměrňovat vývoj jakéhokoliv sociálního systému přitom neznamena pouze reagovat na vzniklou situaci, dodatečně eliminovat její důsledky či se na ni dokonce jen pasivně adaptovat, ale především v předstihu promýšlet, plánovat a včas přijímat opatření, která by vedla k zajištění plynulého rozvoje společnosti v požadovaném směru. Má-li toto řízení stát na racionálních základech, musí jako každá na budoucnost orientovaná aktivita vycházet z realistických představ o budoucím vývoji, které jsou podloženy vědeckým poznáním, z výsledků prognóz.

Obecná role prognóz v řízení rozvoje

Klíčovým prvkem všech sociálních systémů jsou lidé, kteří se proto velmi často stávají objektem řízení nebo jeho nedílnou součástí. Takovými objektem mohou být jak jednotlivci, tak také skupiny lidí, a to spolu se svými, z daného hlediska podstatnými vlastnostmi. Mnohé z kvalitativních i kvantitativních znaků konkrétních osob či skupin lidí přitom souvisí, ať již bezprostředně, nebo zprostředkovaně, s jejich základními demografickými znaky: pohlavím a věkem, resp. s početní velikostí a pohlavní a věkovou strukturou. Právě budoucí vývoj početní velikosti a pohlavní a věkové struktury obyvatelstva reprezentuje předmět demografických nebo také populačních prognóz.

Lidé v sociálních systémech

Konkrétní lidská společnost je většinou organizována na územním principu, a proto nás nejčastěji zajímají entity lidí tvořené obyvatelstvem daného území. Výsledky demografických prognóz se pak stávají jedním z nejdůležitějších podkladů pro rozhodování při řízení rozvoje daného společenství lidí a území, v němž tito lidé žijí. Současně jsou demografické prognózy základním východiskem prognostických úvah o vývoji řady jiných, nedemografických charakteristik obyvatelstva i celých reálných systémů na obyvatelstvo bezprostředně vázaných. Tyto úvahy jsou z pohledu demografie považovány za prognózy odvozené.

Význam demografických prognóz

Předmětem odvozených prognóz mohou být nejrůznější sociální nebo sociálně demografické struktury a jejich perspektivní vývoj. Jedná se například o počet a strukturu rodin či domácností nebo na základě demografických parametrů odvozené odhady potřebné kapacity veřejných zařízení či služeb, charakteristik zaměstnanosti a trhu práce, příjmů a výdajů veřejných rozpočtů, nezbytné technické infrastruktury, chování spotřebitelů či výběr účinných marketingových strategií, objemu a struktury nabízených komerčních služeb nebo zboží hromadné spotřeby apod.

Odvozené prognózy

Předkládaná demografická studie si klade za cíl zmapovat v základních obrysech dosavadní populační vývoj kompletního souboru patnácti správních obvodů obcí s rozšířenou působností (SO ORP) Královéhradeckého kraje a na základě poznání tohoto vývoje a jeho podstatných souvislostí sestavit prognostické odhady změn početního stavu a pohlavní a věkové struktury obyvatelstva v dotčených územích celcích. Prognózy jsou sestaveny a jejich výsledky prezentovány v detailu, který zadavateli umožní jejich všestranné použití při formulaci závěrů o vlastním demografickém vývoji těchto celků a na ně vázaných jevů. Jak souhrn hlavních výsledků, tak rozsáhlé soubory detailních výsledků by měly účinně napomoci efektivnímu rozhodování v rozsahu kompetencí Královéhradeckého kraje a jeho podložené argumentaci ve vztahu k jiným orgánům samosprávy, stejně jako ve vztahu ke státní správě a ostatním subjektům, které se rozvoje v daných územních rámcích účastní nebo kterých se tento rozvoj dotýká.

Cíl a obsah studie

Studii tvoří dvě oddělené složky, textová a tabulková. Textová část, která obsahuje východiska, předpoklady a souhrnné výsledky předkládané prognózy, je rozdělena do dvou základních částí – stručné analytické a obsáhlejší prognostické. V nich jsou v ucelené podobě přehledně prezentovány a diskutovány hlavní výsledky prognosticky orientovaných analýz a předpoklady a výsledky navazujících prognóz parametrů dílčích reprodukčních procesů. Tabulková část obsahuje detailní výsledky souhrnné populační prognózy, jejíž neurčitost je prezentována prostřednictvím tří prognostických variant. V této části jsou v jednoletém kroku a v jednoletém detailu struktury i ve standardních agregacích prezentovány absolutní a relativní počty obyvatel, vybrané vývojové indexy a ukazatele struktury. Kompletní výstupy studie jsou k dispozici v elektronické podobě. V elektronickém formátu jsou kromě všech tiskových souborů ve formátu *pdf* dostupné také pracovní tabulky s detailními výsledky ve formátu *xls* usnadňující uživatelům další využití výstupů prognózy.

**Obsah, struktura
a forma výstupů**

Autoři studie si dovoluují poděkovat Českému statistickému úřadu, jeho informačnímu servisu a krajskému pracovišti pro Královéhradecký kraj za poskytnutí vstupních datových souborů a CIRI – Centru investic, rozvoje a inovací, konkrétně paní RNDr. Zitě Kučerové, Ph.D. za účinnou spolupráci a zprostředkování základních informací nezbytných pro úspěšné zpracování zadání.

AKTUÁLNÍ RÁMCE POPULAČNÍHO VÝVOJE

Populační vývoj České republiky, jejích regionů, městských i venkovských obcí doznal v uplynulém více než čtvrtstoletí řady zásadních změn. Některé univerzální vývojové trendy, jako například stabilní pokles celkové úmrtnosti, můžeme pozorovat již tři desítky let, jiné prošly opakovanými změnami. Přitom nové směry vývoje mohou být diametrálně odlišné od směrů předcházejících. Jako příklad lze uvést obrat ve vývoji úmrtnosti celkové plodnosti, k němuž došlo před více než patnácti lety, nebo poměrně často se měnící základní parametry migračních pohybů. Nejde přitom jen o výsledné objemy a demografické struktury migračních proudů. Nezanedbatelně byly a jsou modifikovány také jejich směry, tedy geografické charakteristiky migrace. Uvedené a mnohé další změny jsou především reakcí na vývoj prostředí, ve kterém se celková reprodukce odehrává, tedy na vývoj sociálních, ekonomických i politických podmínek, a to nejen v konkrétním sledovaném území, ale i v jeho podstatném okolí, které v některých případech přesahuje hranice státu.

**Aktuální trendy
populačního vývoje
v ČR a jejich stabilita**

Z hlediska aktuálního populačního vývoje České republiky a jejích územních součástí patřily, kromě permanentního procesu modernizace, k nejvýznamnějším změnám jeho prostředí především zásadní politické a následné sociálně-ekonomické změny v období po roce 1989. Podstatný vliv měl například vstup země do Evropské unie v roce 2004 i přistoupení k Schengenské smlouvě v závěru roku 2007. V menší míře se pak v populační reprodukci odrazila také vleklá globální ekonomická krize z let 2008 až 2014, kterou následně vystřídal zřetelný ekonomický vzestup, jehož jsme byli v uplynulých pěti letech svědky. Vzestup takového rozsahu a trvání obvykle vede k všeobecnému růstu sociálních jistot. Ten současný však do jisté míry narušují narůstající mezinárodní bezpečnostní hrozby, včetně hrozeb environmentálních, a s nimi spojená politická nestabilita. V poslední době se k uvedeným faktorům přidala také neurčitost dalšího ekonomického a s ním spojeného sociálního vývoje. K narůstající nejistotě přispívá také sám očekávaný populační vývoj, který především v souvislosti s probíhající demografickým stárnutím vyvolává vážné pochybnosti o trvalé udržitelnosti zavedeného sociálního systému.

**Obecné změny vnějších
podmínek populačního
vývoje**

Například členství České republiky v Evropské unii ve své úvodní fázi v souběhu se vzestupnou fází ekonomického cyklu jednoznačně působilo ve směru dynamického růstu životní úrovně obyvatelstva a zvyšovalo jeho důvěru v budoucnost. Důvěra v budoucnost asociující se v našem kulturním prostředí především s vývojovou stabilitou je přitom jedním z podstatných faktorů populační reprodukce. Do pozorovaného režimu reprodukce obyvatelstva a jeho demografických struktur se však brzy výrazně promítly ekonomické obtíže, zhoršující se uplatnění mladých lidí na trhu práce, vysoká nezaměstnanost i narůstající diferenciací společnosti a, v zatím neprokázaném rozsahu, patrně také bezpečnostní rizika a z nich vyplývající nejistoty dotýkající se života rozhodující části společnosti. V posledních čtyřech až pěti letech pak opět dochází k upevnování sociálních jistot, dynamicky rostou příjmy obyvatelstva a nezaměstnanost je aktuálně na nejnižší úrovni za poslední čtvrtstoletí. Současně se však stále častěji a silněji ozývají hlasy varující před bezprostředními dopady globálních změn klimatu. Obdobně vyznívají také mnohá veřejná vystoupení politiků, odborníků a žurnalistů na adresu perspektiv našeho důchodového systému, zdravotnictví a sociálních služeb. Tato situace se pak zřetelně odráží jak v současné přirozené reprodukci, tak také v migraci, zejména té směřující přes hranice státu.

Podmínky populačního vývoje v posledních třech desetiletích se na regionální a lokální úrovni měnily nejen pod vlivem uvedených makroekonomických, sociálních či (geo)politických změn, ale také s ohledem na zásadní proměny trhu s bydlením. V obdobném rozsahu, v jakém se

**Rámce populačního
vývoje sledovaných
územních celků**

změnilo územní rozmístění a charakter výroby a služeb, změnil se také trh s bydlením. Jeho vývoj, spočíval v přechodu od historickým vývojem založeného výrazného převisu poptávky nad nabídkou k relativnímu nasycení trhu. U většiny správních obvodů obcí s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje aktuálně pozorujeme mírné oživení několik let klesající nebo stagnující bytové výstavby, s níž částečně souvisí aktuální změny v migrační bilanci i počtech nově narozených dětí.

Většina obcí a tím i jednotlivé SO ORP mají k dispozici rozsáhlé rozvojové plochy pro novou bytovou výstavbu. Bytová výstavba se však přesto s vysokou pravděpodobností nestane určujícím faktorem jejich populačního vývoje. Důvodů je hned několik. Především žádný ze sledovaných územních celků nemá odpovídající sídelní atraktivitu – tu mají pouze nejvýznamnější centra osídlení v kraji a jejich zázemí (suburbia). Zároveň intenzivní stárnutí obyvatelstva a postupné vymírání starších generací povede k intenzivnímu uvolňování již existujícího bytového fondu, což způsobí zásadní změny na trhu s bydlením a povede k dalšímu posílení sekundárního trhu s již využívaným bytovým fondem. Vazba mezi novou výstavbou a migrační složkou se tak dále oslabí.

Obnovený, podle našich předpokladů však časově omezený růst poptávky po vlastním bydlení se projeví i v poptávce po bydlení ve sledovaných územních celcích a povede k dočasnému růstu jejich zisků nebo zmírnění ztrát obyvatelstva spojených bezprostředně s migrací. Rozhodující pro budoucí vývoj početního stavu a pohlavně věkové struktury obyvatel SO ORP Královéhradeckého kraje by však po rozhodující část období prognózy měla zůstat přirozená měna. Tento fakt podpoří další stárnutí obyvatelstva, které již nyní vede k jistému nárůstu počtu zemřelých. Vzestup počtu zemřelých tak bude ve většině sledovaných celků zcela nepochybně pokračovat. S ohledem na současnou věkovou strukturu obyvatelstva a její další očekávaný vývoj je zároveň nevyhnutelnou převaha počtů zemřelých nad počty narozených. Do oblasti bezprostředně obklopující modální věk rozdělení zemřelých podle věku, tedy věk odpovídající tzv. normální délce života, se totiž budou nasouvat velmi početné generace narozených z válečných a poválečných let. Ty jsou výrazně početnější než generace narozených ve 30. letech 20. století, jejichž příslušníci aktuálně převažují mezi zemřelými obyvateli České republiky. Zároveň dojde k poklesu počtu narozených dětí v důsledku poklesu reprodukčního potenciálu kontingentu žen v rodivém věku (15-49 let). Jejich potenciál poklesne v důsledku jednak snižujícího se počtu žen v této věkové skupině a jednak postupného přechodu stále méně početnějších generací žen do věku nejintenzivnější plodnosti (25-35 let). Výjimku z uvedeného tvrzení o rozhodující roli přirozené měny v populačním vývoji dotčených územních celků bude velmi pravděpodobně představovat SO ORP Broumov, dlouhodobě vykazující migrační ztráty výraznější než ztráty přirozenou měnou, přičemž tento poměr pravděpodobně zůstane zachován.

Populační vývoj má, jak již bylo uvedeno, celou řadu konsekvencí a ovlivňuje rozvoj v území v široké škále jeho parametrů. Přitom mezi hlavní podmínky efektivity usměřování sociálního, ekonomického, kulturního i technického rozvoje území patří, že tato činnost probíhá v dostatečném předstihu, je založena na vědeckých poznatcích a závěrech a její jednotlivé kroky jsou náležitě promyšleny a plánovány. Jedním z nejdůležitějších podkladů pro tuto činnost jsou pak populační prognózy, které představují realistické, vědecky podložené představy o budoucím vývoji početního stavu a pohlavní a věkové struktury obyvatelstva daného území. Proto věříme, že předkládaná studie a výsledky všech do ní zahrnutých prognóz přispějí k rozšíření prostoru pro racionální úvahy, diskuse i zvýšení efektivity přijatých řešení v rámci dalšího rozvoje Královéhradeckého kraje.

Nová bytová výstavba nebude mít zásadní vliv na populační vývoj

Postavení přirozené měny v populační reprodukci se upevní

Očekávaný význam předkládaných prognóz

VSTUPNÍ METODICKÉ A TERMINOLOGICKÉ POZNÁMKY

Demografický vývoj reprezentovaný změnami početní velikosti a věkové struktury obyvatelstva je určován porodností, úmrtností a v případě migračně otevřených územních celků, k nimž jednoznačně SO ORP a do značné míry i kraje České republiky patří, také stěhováním. Významné postavení migračních procesů, která jsou z důvodu značné komplexity svých podmíněnosti nejobtížněji prognózovatelnými populačními procesy, vytváří spolu s malou početní velikostí sledované populace a všeobecně nízkou spolehlivostí statistiky stěhování, zejména nedostatečnou evidencí vystěhování, poměrně složitou prognostickou situaci. V roce 2001 navíc došlo ke změně definice obyvatele České republiky, když do této statistické kategorie byli zahrnuti také cizinci s pobytem nad 90 dnů (dlouhodobé vízum) nebo s povolením k dlouhodobému pobytu. Tuto čistě administrativní změnu přitom nejméně do roku 2004 provázely více či méně zásadní úpravy praxe statistického zjišťování zahraničního i vnitřního stěhování cizinců. V současnosti jsou tak mezi obyvatele České republiky počítáni nejen cizinci s trvalým pobytem, ale také cizinci s pobytem dlouhodobým, kteří splňují podmínku pobytu trvajícího déle než 1 rok. Turbulentní vývoj statistické praxe společně s nemožností tuto novou, reprodukčně naprosto odlišnou součást obyvatelstva oddělit na úrovni demografických událostí i bilančních struktur od obyvatel s trvalým pobytem ovlivnily jak kvalitu dat, tak také jinak poměrně značnou vnitřní homogenitu naší populace z hlediska reprodukčního chování. Tím utrpěla srovnatelnost dat nejen v rámci delších časových řad hodnot jednotlivých charakteristik migrace, ale zčásti i charakteristik ostatních reprodukčních procesů. Na druhé straně však prognostickou činnost podpořila dostupnost detailních demografických údajů za Českou republiku, Královéhradeckého kraje a všechny jeho SO ORP, které jsou veřejně dostupné na stránkách Českého statistického úřadu (ČSÚ), nebo které oficiální statistika jmenovitě pro potřeby tohoto projektu poskytla.

Složky populačního vývoje a možnosti jejich prognózování

Popsané informační podmínky se logicky odrazily v přístupu k řešení zadaného úkolu a ve výběru použitých metod. Při prognostické činnosti byly důsledně respektovány hlavní mezinárodně přijaté zásady a metodická doporučení vázaná pro tvorbu populačních prognóz. Jelikož obyvatelstvo všech SO ORP a zejména pak SO ORP Broumov patří k málo početným populacím, staly se podstatným vodítkem při analýze a prognózování jeho vývoje také aktuální poznatky a prognostické představy o demografickém vývoji na úrovni hierarchicky vyšších nebo obdobných územních celků, jmenovitě České republiky a jejích krajů, a také ostatních SO ORP na území Královéhradeckého kraje. Jedním z významných východisek zpracování studie bylo též průběžné hodnocení předpokladů a výsledků prognóz vývoje obyvatelstva řady obcí, regionů i celého Česka vytvořených v uplynulých letech autory této prognózy.

Zvolený přístup a použité metody

Při sestavení prezentované prognózy byla použita klasická kohortně-komponentní metoda, jejíž princip spočívá v pojmání procesu demografické reprodukce jako souhrnného procesu tvořeného čtyřmi relativně autonomními dílčími procesy neboli složkami reprodukce: porodností (plodností), úmrtností, imigrací a emigrací, a v samostatném přístupu k prognózování vývoje každé z nich. Výsledky analýz těchto procesů vedly k formulaci dílčích prognostických předpokladů, které byly v dalším kroku aplikace uvedené metody transformovány do očekávaných hodnot parametrů příslušného projekčního modelu. Souhrnná prognóza pak vznikla opakovaným použitím daného projekčního modelu, kdy v jednoletém kroku projekce byly na odpovídající pohlavní a věkovou strukturu obyvatelstva aplikovány prognózované specifické intenzity plodnosti, úmrtnosti, resp. přežití, a očekávané počty vystěhování a přistěhovaných v analogickém členění podle pohlaví a věku. Tímto způsobem jsme postupně získali počty žijících mužů a žen ke konci každého kalendářního roku celého období, na které jsme prognózy sestavovali, členěné do jednoletých věkových skupin.

Těžiště práce na zde prezentovaných prognózách vývoje obyvatelstva spočívalo konkrétně v řešení tří základních problémových okruhů: v určení výchozích věkových struktur mužů a žen, obyvatel území, v nalezení základních tendencí a vhodných analogií vývoje všech složek reprodukce obyvatelstva a v prognostickém odhadu jejich vývoje. Při prognostických odhadech byl respektován požadavek skladebnosti výsledků na jednotlivých úrovních prognózování – celostátní, krajské a správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Toho bylo dosaženo těsným propojením předpokladů a parametrů budoucího vývoje na různých úrovních územního členění i v jejich rámci. Výsledné prognózy byly sestaveny s použitím programového vybavení vytvořeného autory studie.

V textu předkládané prognostické studie se objevují některé odborné termíny; mezi nimi se nejčastěji opakují názvy základních agregátních charakteristik intenzity dílčích reprodukčních procesů jako je míra úhrnné plodnosti (zkráceně „úhrnná plodnost“), naděje dožití při narození a migrační saldo. Úhrnná plodnost vyjadřuje počet živě narozených dětí připadající na jednu ženu za celé její reprodukční období (15–49 let) za předpokladu, že by plodnost zůstala po celou tuto dobu na stejné úrovni jako v daném kalendářním roce nebo jinak vymezeném období. Naděje dožití při narození je průměrná doba prožitá jedincem z dané populace za předpokladu, že by byl v průběhu celého svého života vystaven intenzitám úmrtnosti odpovídajícím intenzitám úmrtnosti podle věku zaznamenaným v daném kalendářním roce či jinak definovaném období. Migrační saldo představuje rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovalých osob, ať již celkem nebo v členění podle pohlaví a věku migrantů.

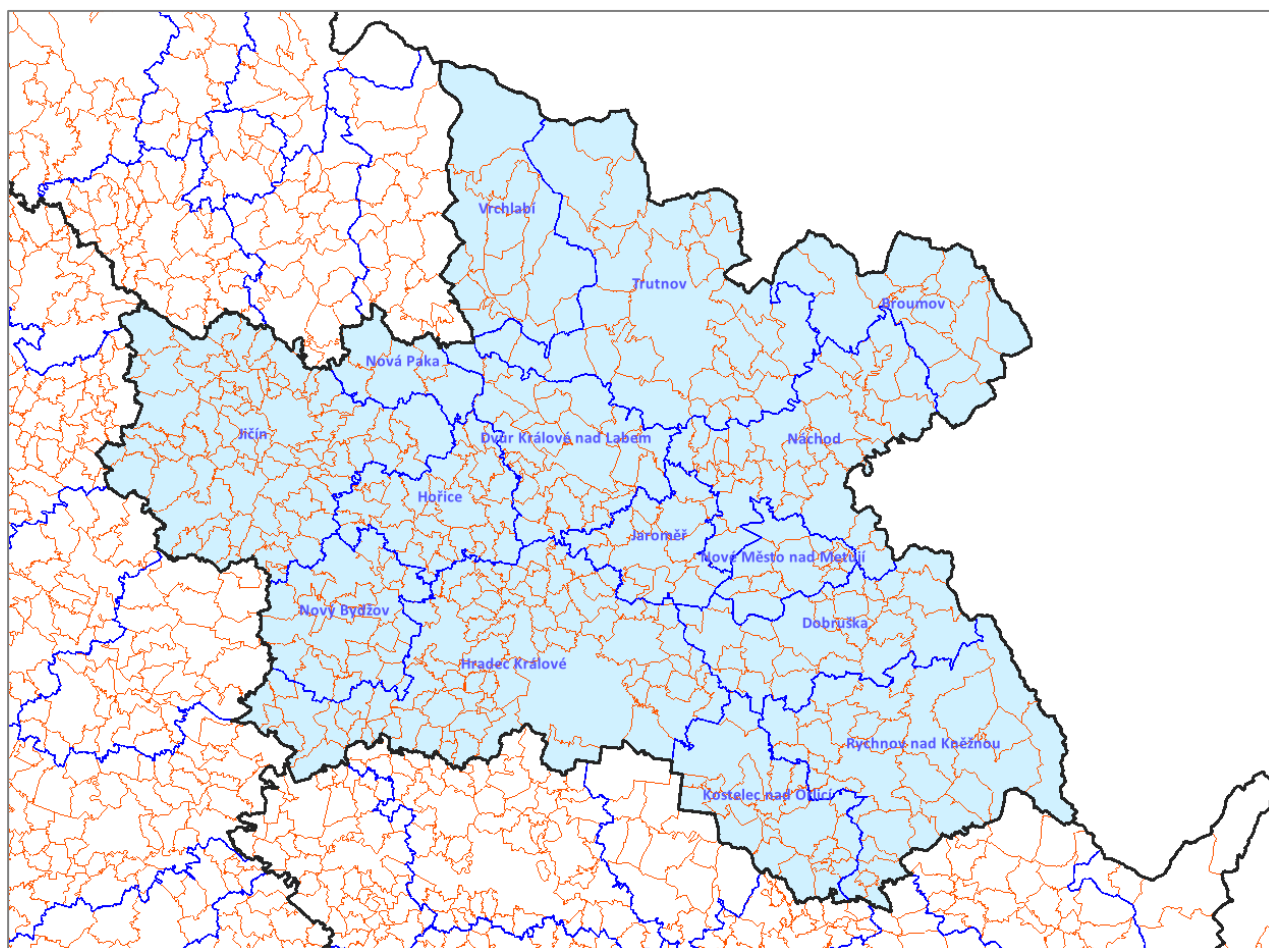
***Vymezení vybraných
agregátních ukazatelů***

VYMEZENÍ A ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA SLEDOVANÝCH POPULACÍ

Zadání objednatele vymezilo sledované populace územně, a to jako obyvatelstvo ve smyslu aktuální statistické definice, tj. registrované k trvalému a u cizinců také dlouhodobému pobytu v obcích nacházejících se na území jednotlivých správních obvodů obcí s rozšířenou působností Královéhradeckého kraje (obyvatelstvo *de iure*).

Královéhradecký kraj má rozlohu 4 759,01 km², tedy zhruba 6,0 % celkového území státu. Nejrozsáhlejší území mezi jeho správními obvody (obr. 1 a tab. 1) má SO ORP Hradec Králové se správním územím o rozloze 677,42 km² (14,2 % rozlohy kraje). Naproti tomu rozlohou nejmenší je SO ORP Nová Paka s 97,20 km² (2,0 % rozlohy kraje).

Území sledovaných celků

Obr. 1: Územní vymezení SO ORP Královéhradeckého kraje

(zdroj: ArcČR, ARCDATA Praha, ZÚ, ČSÚ, 2016)

Podle výsledků oficiální bilance obyvatelstva ČSÚ bylo v Královéhradeckém kraji k 31. prosinci 2017 registrováno celkem 551 089 obyvatel s trvalým nebo dlouhodobým pobytem (5,5 % obyvatel Česka), z toho bylo 271 430 (49,3 %) mužů a 279 659 (50,7 %) žen. V době bilancování vývoje obyvatelstva na konci roku posledního sčítání (31. 12. 2011) počet obyvatel činil 553 856 osob, což představuje ztrátu 2 767 osob za šestileté období. Mužů přitom ubylo méně než žen

**Obyvatelstvo kraje
a SO ORP**

(806 proti 1 961 osobě), což vedlo k vzestupu podílu mužů o desetinu procentního bodu, ze 49,2 % na uvedených 49,3 %. Podíl žen se pak proporčně snížil z 50,8 % na 50,7 % (tab. 1).

Populačně největším správním obvodem v kraji je SO ORP Hradec Králové s bilančním stavem 146 131 obyvatel ke konci roku 2017. Stejně jako rozlohou, tak i počtem obyvatel je nejmenší SO ORP Nová Paka s 13 294 obyvateli. Nejvyrovnanější pohlavní strukturou se vyznačuje obyvatelstvo SO ORP Rychnov nad Kněžnou s 50,0 % mužů a žen. Naopak mezi obyvateli SO ORP Hradec Králové je poměrně výrazná převaha žen (51,3 %). Tato zjištění jsou v zásadě logická a souvisí se specifiky lokálního trhu práce a částečně i pohlavně a věkově specifickou dostupností bydlení.

Všechny SO ORP kraje s výjimkou tří (SO ORP Hradec Králové, Jičín a Dobruška) zaznamenaly v současné bilanční řadě, mezi koncem roku 2011 a 2017, úbytek obyvatelstva. Nejvíce obyvatel v absolutním i relativním vyjádření přibylo ve SO ORP Hradec Králové, konkrétně 851 osob neboli 0,6 % výchozího počtu obyvatel. Nejvýraznější pokles početního stavu obyvatel v relativním vyjádření zaznamenal SO ORP Broumov, a to o 3,9 %, v absolutním vyjádření však nejvíce poklesl počet obyvatel ve SO ORP Náchod (o 967 osob) a Trutnov (o 824 osob). Pohlavní struktura se za uplynulých 6 let nejvíce změnila ve SO ORP Náchod, a to o 0,4 procentního bodu v neprospěch žen. Jejich úbytek byl totiž zhruba třikrát větší (729 osob), než v případě mužů (238 osob).

Tab. 1: Územní a demografická charakteristika SO ORP Královéhradeckého kraje

SO ORP	Rozloha (km ²)	Podíl na rozloze kraje (%)	Počet obcí	Obyvatelstvo			
				počet		změna počtu (2011-2017)	
				31.12.2011	31.12.2017	abs.	rel. (%)
Broumov	259,34	5,4	14	16 782	16 123	-659	-3,9
Dobruška	279,12	5,9	26	20 169	20 183	14	0,1
Dvůr Králové n.L.	257,84	5,4	28	27 416	27 081	-335	-1,2
Hořice	192,88	4,1	29	18 521	18 441	-80	-0,4
Hradec Králové	677,42	14,2	81	145 280	146 131	851	0,6
Jaroměř	138,60	2,9	15	19 348	19 290	-58	-0,3
Jičín	596,76	12,5	77	47 725	47 897	172	0,4
Kostelec nad Orlicí	223,52	4,7	22	24 988	24 891	-97	-0,4
Náchod	355,72	7,5	36	61 687	60 720	-967	-1,6
Nová Paka	97,20	2,0	5	13 440	13 294	-146	-1,1
Nové Město n. Met.	98,09	2,1	13	14 389	14 287	-102	-0,7
Nový Bydžov	214,23	4,5	23	17 540	17 389	-151	-0,9
Rychnov n. Kněž.	479,41	10,1	32	33 929	33 905	-24	-0,1
Trutnov	595,42	12,5	31	64 499	63 675	-824	-1,3
Vrchlabí	293,46	6,2	16	28 143	27 782	-361	-1,3

Zdroj: ČSÚ 2019 a výpočty autorů

ZDROJE DAT A POPIS DEMOGRAFICKÉHO VÝVOJE

Výchozí pohlavní a věkové struktury obyvatelstva všech patnácti správních obvodů obcí s rozšířenou působností byly převzaty z oficiálních bilancí obyvatelstva. Český statistický úřad poskytl pro účely této studie detailní struktury obyvatelstva podle pohlaví a jednotek věku za jednotlivé roky období 2001-2017 s tím, že nejnovější z nich, vztahující se k 31. 12. 2017, byly použity jako výchozí pro souhrnné prognostické výpočty. Konec roku 2017 se tak stal prahem prognózy.

Věkové struktury

Další potřebné demografické údaje, konkrétně počet a struktura zemřelých, přistěhovaných a vystěhovaných podle pohlaví a věku stejně jako počet a struktura živě narozených podle věku matky za jednotlivé roky období 2001-2017 byly převzaty z běžné evidence demografických událostí zpracovávané Českým statistickým úřadem.

Počty událostí

Analytické ukazatele za všechny SO ORP byly vypočítány za jednotlivé kalendářní roky období 2001–2017. Vzhledem k relativně málo početné populační velikosti těchto celků byly tyto ukazatele vypočteny také za období let 2003–2005, 2006-2008, 2009-2011, 2012-2014 a 2015-2017. Omezený rozsah časových řad analytických údajů sestavených na základě hodnot průměrných ročních charakteristik za tříletá období byl vyvážen vyšší reprezentativností získaných výsledků, neboť se podařilo eliminovat značnou část náhodné složky vývoje. Omezení popisu dílčích i souhrnných procesů reprodukce v určených územních rámcích rokem 2001 souvisí výhradně s již zmíněnou změnou, resp. rozšířením definice obyvatele ve stejném roce. Tento krok zajistil vyšší homogenitu a tím i srovnatelnost jednotlivých údajů, přičemž neznamenal významnější ztrátu potřebné analytické informace, neboť z hlediska použitého přístupu a metod je rozsah řad popisujících aktuální vývojové trendy pro daný účel plně dostačující.

Popis aktuálního vývoje

OBCENÉ PODMÍNKY A VÝCHODISKA ANALÝZY A PROGNÓZY VÝVOJE OBYVATELSTVA

Jak již bylo naznačeno, plnohodnotná analýza aktuálního populačního vývoje je v případě SO ORP proveditelná pouze s určitými obtížemi. Důvodem v tomto případě nejsou chybějící nebo nedostatečně spolehlivé strukturální údaje umožňující výpočet demografických ukazatelů v potřebném detailu a dostatečně dlouhých časových řadách, ale především nižší počty událostí. Ty jsou dány všeobecně malou početní velikostí populací SO ORP a nízkou intenzitou sledovaných procesů, zejména úmrtnosti a plodnosti. Z důvodu menších četností vykazují časové řady hodnot většiny ukazatelů za SO ORP významně menší stabilitu než za vyšší územní celky, např. na úrovni kraje nebo republiky jako celku. Proto mnohé vývojové trendy objektivně existující na úrovni SO ORP mohou, nehledě na použitou agregaci dat v čase, zůstat skryty našemu pozorování za náhodnými prvky vývoje. Naštěstí bylo možné učinit si z dostupných informací a jejich porovnání s údaji za populačně větší celky poměrně reprezentativní rámcovou představu o aktuální úrovni intenzity a interní struktuře jednotlivých procesů v celcích typu a velikosti SO ORP. Proto se řešení zadané úlohy neobešlo bez poměrně širokého uplatnění principu analogie již ve fázi analýz, přestože tento princip je obvykle uplatňován především ve fázi prognostické.

Nedostatečné velikosti statistických souborů a eliminace jejich vlivu na výsledky analýz

Právě při odhadu perspektivního vývoje obyvatelstva na regionální nebo lokální úrovni často přihlížíme k reálnému či očekávanému vývoji v početně větších populačních celcích a v nemalé míře také k obecným poznatkům o pravidelnostech vývojových změn komplexní (územní neboli geografické) a dílčí (např. sociální, etnické, kulturní aj.) diferenciaci úrovně jednotlivých složek populační reprodukce. Konkrétně v našem případě jsme při prognózování plodnosti a úmrtnosti vycházeli bezprostředně z poznatků a představ o vývoji těchto procesů v České republice a souboru všech krajů a všech SO ORP v rámci Královéhradeckého kraje, stejně jako ze strukturální i vývojové diferenciaci těchto souborů, podle vybraných charakteristik. Významnou roli nutně sehrály také poznatky o specifických rysech jednotlivých krajů a SO ORP, stejně jako představy o dalším vývoji těchto specifíků.

Metodologické a věcné rámce formování odhadu budoucího vývoje obyvatelstva

Reprodukce obyvatelstva Královéhradeckého kraje a jeho SO ORP je do jisté míry formována geografickou polohou kraje a jeho územních součástí, polohou vůči hlavním centrům a osám rozvoje evropského, celostátního, a v případě SO ORP i regionálního významu. Věková struktura obyvatel je pak poplatná nejenom hlavním vývojovým tendencím procesu přirozené měny, ale také migrace. Ta odrážela a odráží jak změny sídelní atraktivity území v důsledku ekonomického a sociálního vývoje, stejně jako zásadních (geo)politických změn, k nimž docházelo v průběhu celého 20. století a které jednotlivé části sledovaného území ve větší či menší míře bezprostředně zasáhly. Jistou, byť poněkud méně významnou roli při formování výchozí věkové struktury hrálo i rozmístění a značně kolísavá intenzita bytové výstavby v období posledních nejméně padesáti let. V posledních třech desetiletích pak výraznější roli sehrál vývoj na trhu práce, a to jak lokálním a regionálním, tak i v širším, celostátním měřítku, zejména pak úbytek pracovních příležitostí v pohraničních i vnitřních periferních oblastech a následný migrační odliv obyvatelstva.

Významnou determinantou populačního vývoje, zejména v prvních letech prognózy, je také výchozí věková struktura obyvatelstva. Jak z hlediska podílu osob ve věku 65 a více let, tak i průměrného věku patří obyvatelstvo Královéhradeckého kraje a většiny jeho SO ORP k významně starším regionálním populacím Česka. Jestliže v závěru roku 2017 činil průměrný věk obyvatel celé republiky 42,2 roku a podíl počtu osob ve věku 65 let a starších dosáhl 19,2 %, potom v Královéhradeckém kraji to bylo nadprůměrných 42,9 roků a 20,7 % (tab. 2).

Výchozí věkové struktury

Tab. 2: Vybrané charakteristiky věkové struktury obyvatelstva, Česko, Královéhradecký kraj a SO ORP KHK (k 31. 12. 2017)

Územní celek	Průměrný věk obyvatel (roků)	Podíl věkové skupiny na celkovém počtu obyvatel (%)				
		0-19	20-64	65+	75+	85+
Česká republika	42,2	20,1	60,7	19,2	7,4	1,9
Královéhradecký kraj	42,9	19,9	59,3	20,7	8,0	2,1
SO ORP Broumov	43,0	20,1	58,6	21,3	7,4	1,8
SO ORP Dobruška	42,4	21,1	58,7	20,3	8,0	2,1
SO ORP Dvůr Králové nad Labem	43,6	19,3	58,6	22,1	7,8	2,2
SO ORP Hořice	43,0	20,1	59,0	20,9	7,6	2,1
SO ORP Hradec Králové	43,2	19,7	59,0	21,3	8,7	2,4
SO ORP Jaroměř	41,6	21,3	59,9	18,8	7,1	1,8
SO ORP Jičín	42,6	20,0	60,2	19,8	7,6	2,2
SO ORP Kostelec nad Orlicí	42,7	20,2	59,3	20,5	8,0	2,2
SO ORP Náchod	43,2	20,0	58,7	21,3	8,6	2,3
SO ORP Nová Paka	43,5	18,9	59,9	21,2	8,8	2,4
SO ORP Nové Město nad Metují	43,5	19,7	58,2	22,1	8,8	2,2
SO ORP Nový Bydžov	42,9	19,1	60,9	19,9	7,5	2,1
SO ORP Rychnov nad Kněžnou	42,0	20,4	60,5	19,1	7,0	1,9
SO ORP Trutnov	42,8	19,7	59,9	20,4	7,4	1,8
SO ORP Vrchlabí	42,6	20,4	59,2	20,4	7,2	1,8

Zdroj: ČSÚ 2018 a výpočty autorů

Z údajů v tabulce 2 lze vyčíst některá dílčí specifika jednotlivých sledovaných populací. Například z hlediska průměrného věku obyvatel jsou v kraji dvě relativně mladší populace, a to obyvatelstvo SO ORP Jaroměře (41,6 roků) a Rychnova nad Kněžnou (42,0 roků). Za „demografickým mládím“ těchto dvou celků však stojí poněkud odlišné faktory. V prvním případě hlavním faktorem je patrně specifické etnické složení obyvatelstva, ve druhém specifický trh práce. Na druhé straně podstatně starší obyvatelstvo než republika a kraj mají SO ORP Dvůr Králové nad Labem (43,6 roků), Nová Paka a Nové Město nad Metují (oba shodně po 43,5 roků). Nejnižší zastoupením dětí a adolescentů (0-19 dokončených let věku) v populaci se vyznačují SO ORP Nová Paka (18,9 %) a Nový Bydžov (19,1 %) spolu se SO ORP Dvůr Králové nad Labem (19,3 %). Naopak nejvyšší je jejich proporce v případě SO ORP Jaroměř (21,3 %) a Dobruška (21,1 %). Podstatné rozdíly mezi správními obvody jsou také v případě podílu obyvatel v tzv. produktivním věku (20-64 let). Zde jsou na čele tři SO ORP – Nový Bydžov (60,9 %), Rychnov nad Kněžnou (60,5 %) a Jičín (60,2 %) s relativně, v rámci kraje vysokými hodnotami tohoto podílu, a čtyři SO ORP – Nové Město nad Metují (58,2 %), Dvůr Králové nad Labem (58,6 %), Dobruška a Náchod (oba 58,7 %) s podprůměrným zastoupením této věkové skupiny. Z uvedeného pak logicky vyplývá, že nejvyšší podíl seniorů, obyvatel ve věku 65 a více let, mají SO ORP Dvůr Králové nad Labem a Nové Město nad Metují (oba s 22,1 %). Naopak všeobecně nejmladší populaci má SO ORP Jaroměř s 18,8 % obyvatel v seniorském věku, nejnižším průměrným věkem (41,6 roku) a nejvyšším zastoupením nejmladší věkové kategorie (21,3 %).

Celková úroveň plodnosti žen žijících v Královéhradeckém kraji a ve správních obvodech jeho ORP, její rozložení podle věku a vývoj jsou velmi podobné celostátnímu průměru. Výraznou odlišnost v období let 2015 až 2017 vykazovaly pět SO ORP – čtyři z titulu významně vyšší celkové plodnosti: Jaroměř (1,81 živě narozeného dítěte na jednu ženu), Hořice (1,78), Rychnov nad Kněžnou (1,74) a Dobruška (1,70), a z jiného důvodu také Broumov. Celková úroveň plodnosti obyvatelk SO ORP Broumov je totiž sice dlouhodobě velmi podobná celostátní, avšak její rozložení podle věku je značně odlišné. Průměrný věk matky při narození dítěte v tomto správním obvodu vykazuje téměř po celé období pozorování hodnoty zhruba o jeden až jeden a půl roku nižší než Královéhradecký kraj jako celek, a to v důsledku výrazně vyšší plodnosti žen ve věku do 25 let a naopak výrazně nižší úrovně tohoto procesu mezi 30. a 35. rokem života.

Aktuální plodnost

Ještě výraznější diferenciací než jakou můžeme pozorovat u plodnosti, se vyznačuje proces úmrtnosti. Královéhradecký kraj totiž má tradičně lepší úmrtnostní poměry než Česko jako celek, a to jak v případě mužů, tak i žen. Nejlepší úmrtnostní poměry v jeho hranicích můžeme pozorovat v případě žen žijících ve SO ORP Nové Město nad Metují, Nová Paka a Hradec Králové a u mužů ve SO ORP Nové Město nad Metují, Hradec Králové a Dobruška. Na druhém konci variační řady hodnot naděje dožití při narození se v současnosti nacházejí v případě mužů i žen ve SO ORP Broumov a Vrchlabí a u mužů také SO ORP Trutnov a u žen SO ORP Kostelec nad Orlicí. Rozdíly mezi nejvyšší a nejnižší hodnotou naděje dožití u obou pohlaví činí přibližně tři až čtyři roky, což je rozdíl podstatný. Nicméně, spolehlivost těchto závěrů je poněkud narušena relativně malými počty obyvatel žijícími v jednotlivých správních obvodech.

Aktuální úmrtnost

Migrační bilance kraje i jednotlivých právních obvodů jeho obcí s rozšířenou působností jsou nepříliš výrazné a kraj i jeho sledované součásti v posledním deseti letech vykazovaly častěji migrační ztráty než zisky. Nehledě na relativně intenzivní stěhování přes hranice kraje (1,7 % obyvatel v obou směrech dohromady ročně) je účinnost migrace poměrně nízká. V celém uvedeném období, mezi lety 2008-2017 dosáhla účinnost migrace před krajské hranice v průměru asi jen pěti procent, když na průměrný roční obrát 9,6 tis. stěhujících se oběma směry připadla v průměru změna (ztráta či zisk) 485 obyvatel. V posledních třech letech přitom byla efektivnost této migrace, nehledě na jisté signály růstu mobility, ještě zhruba o čtvrtinu nižší. Na úrovni SO ORP se přes jejich hranice stěhoval v relativním vyjádření přibližně dvojnásobný počet obyvatel (mezi 2,6 a 3,8 %) ročně při průměrně poněkud vyšší účinnosti, která se v posledních deseti letech v jednotlivých případech pohybovala od nuly v případě SO ORP Dvůr Králové nad Labem až po téměř 19 % u SO ORP Broumov. S výjimkou posledního případu a částečně i u SO ORP Vrchlabí a Jičín však nelze hovořit o jednoznačné migrační atraktivitě či neatraktivitě daného území a vyhraněné migrační orientaci obyvatel sledovaných jednotek. Většina sledovaných populací je z hlediska migračních zisků či ztrát v zásadě neutrální. Ostatně to potvrzuje i předcházející vývoj jejich migrační bilance.

Recentní úroveň migrace

Celý Královéhradecký kraj za posledních deset let ztratil migrací dohromady necelých osm set obyvatel, což představuje jen o málo více než 0,1 % počtu obyvatel. SO ORP Jičín získal migrací za období 2008-2017 celkem 1 457 (3,1 %) obyvatel, pro SO ORP Broumov a Vrchlabí naopak migrační bilance znamenala ztrátu po řadě 974 (5,7 %) a 1 008 (3,4 %). Analogické ztráty nebo zisky ostatních SO ORP se pohybovali od nuly do necelých dvou procent obyvatelstva za uvedené desetileté období mezi koncem roku 2008 a 2017.

Kromě empirických údajů týkajících se sledovaných územních celků a relevantních teoretických poznatků jsme při sestavování prezentovaných prognóz uplatnili také variantní představy o demografickém vývoji na vyšších úrovních územního členění státu získané při sestavování nejnovější vlastní, nepublikované prognózy vývoje obyvatelstva České republiky z poloviny roku 2018 a kompletního souboru vlastních krajských prognóz vytvořených v průběhu druhého pololetí téhož roku. Populační prognózy SO ORP byly zpracovány jako součást uceleného souboru populačních prognóz a v přímé návaznosti na prognózu Královéhradeckého kraje představující součást souboru populačních prognóz krajů České republiky.

**Rámcové představy
o vývoji složek
populační reprodukce**

Poznání, že nová bytová výstavba není na úrovni správních obvodů ORP určujícím faktorem migrace a že mezi těmito dvěma procesy existuje pouze slabá spojitost, logicky vyústilo v rozhodnutí nezakomponovat tento faktor explicitně do detailních úvah o perspektivách migrace. Místo toho jsme přijali obecný předpoklad, že recentní vzestup migrační aktivity obyvatel většiny sledovaných územních celků, který je do značné míry stimulovaný vzestupem zahraniční migrace v důsledku ekonomické konjunktury a vývoje trhu práce, bude mít pouze dočasnou platnost. Předpokládáme, že v relativně blízké budoucnosti nastoupí sestupná fáze ekonomického cyklu, která obdobně jako před deseti lety migrační aktivitu poněkud utlumí. Recentní zlepšování migrační bilance, které bude podle jednotlivých scénářů budoucího vývoje

několik málo let pokračovat, dříve nebo později odezní a objemy a výsledné efekty migrace se vrátí přibližně na hodnoty v minulosti již dosahované. Při odhadu nejpravděpodobnějších budoucích objemů migračních toků i výsledného salda a jejich reálných rámců jsme tak vycházeli ze současné pozice daných územních celků a jejich jednotlivých sídel v systému osídlení Česka, jejich celkové potenciální atraktivity a očekávaného vývoje obytné funkce, které jsou v souladu s poznáním dosavadního populačního vývoje těchto jednotek a celků.

V případě plodnosti se do naší anticipace budoucnosti promítnulo několik faktorů, jako například postupně doznívající realizace odložené plodnosti z 90. let a první poloviny minulé dekády, kompenzace nižší plodnosti z let 2009 až 2014, stejně jako proklamované reprodukční záměry či představy mladých lidí, které signalizují přetrvávající většinový příklon k modelu rodiny se dvěma dětmi. Počítáme proto s pokračujícím růstem celkové plodnosti žen ve všech územních celcích, přičemž předpokládáme, že tento růst začne s největší pravděpodobností brzy ztrácet na své současné intenzitě, ale základní, tedy vzestupný trend v celém období prognózy zůstane zachován.

U úmrtnosti jsme vzali do úvahy existenci dlouhodobého trendu vyjádřeného poměrně stabilním poklesem celkové intenzity tohoto procesu na úrovni republiky i jejích územních součástí prakticky všech úrovní regionálního členění, na nichž je možné tuto intenzitu s akceptovatelnou spolehlivostí statisticky hodnotit. Tomuto vývoji odpovídající prognostický předpoklad je podpořen stále ještě poměrně značným potenciálem dalšího růstu naděje dožití vyplývajícím ze srovnání úrovně a struktur úmrtnosti u nás a ve vyspělých evropských zemích.

Orientační přehled výsledných prognostických představ o vývoji jednotlivých složek demografické reprodukce obyvatelstva sledovaných územních celků poskytují očekávané hodnoty agregátních ukazatelů uvedené v tab. 3a-p.

Souhrny výsledných prognostických představ

Tab. 3a: Očekávaný vývoj složek populační reprodukce, 2018–2050, Královéhradecký kraj

Rok	Plodnost (úhrnná plodnost)			Úmrtnost (naděje dožití při narození v letech)						Migrace (migrační přírůstek)		
	nízká	střední	vysoká	muži			ženy			nízká	střední	vysoká
				nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká			
2018	1,73	1,73	1,74	76,63	77,26	77,58	82,19	82,72	82,99	361	523	689
2020	1,71	1,75	1,78	76,99	77,72	78,13	82,47	83,11	83,47	179	503	689
2025	1,66	1,77	1,83	77,78	78,83	79,47	83,11	84,03	84,59	-158	86	399
2030	1,65	1,78	1,87	78,52	79,87	80,70	83,66	84,82	85,57	-166	63	276
2040	1,64	1,80	1,92	79,84	81,67	82,76	84,57	86,25	87,28	-166	63	276
2050	1,63	1,81	1,96	81,03	83,30	84,51	85,40	87,55	88,75	-166	63	276

Tab. 3b: Očekávaný vývoj složek populační reprodukce, 2018–2050, SO ORP Broumov

Rok	Plodnost (úhrnná plodnost)			Úmrtnost (naděje dožití při narození v letech)						Migrace (migrační přírůstek)		
	nízká	střední	vysoká	muži			ženy			nízká	střední	vysoká
				nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká			
2018	1,74	1,74	1,75	74,66	75,29	75,61	80,71	81,24	81,51	-102	-104	-107
2020	1,71	1,76	1,79	75,02	75,75	76,16	80,99	81,63	81,99	-107	-106	-105
2025	1,65	1,76	1,82	75,81	76,86	77,50	81,63	82,55	83,11	-114	-120	-124
2030	1,63	1,76	1,85	76,55	77,90	78,73	82,18	83,34	84,09	-114	-121	-129
2040	1,61	1,77	1,89	77,87	79,70	80,79	83,09	84,77	85,80	-114	-121	-129
2050	1,60	1,78	1,92	79,06	81,33	82,54	83,92	86,07	87,27	-114	-121	-129

Tab. 3c: Očekávaný vývoj složek populační reprodukce, 2018–2050, SO ORP Dobruška

Rok	Plodnost (úhrnná plodnost)			Úmrtnost (naděje dožití při narození v letech)						Migrace (migrační přírůstek)		
	nízká	střední	vysoká	muži			ženy			nízká	střední	vysoká
				nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká			
2018	1,79	1,80	1,80	77,76	78,39	78,71	82,62	83,15	83,42	-4	1	6
2020	1,77	1,81	1,84	78,12	78,85	79,26	82,90	83,54	83,90	-10	0	10
2025	1,72	1,83	1,89	78,91	79,96	80,60	83,54	84,46	85,02	-22	-15	-6
2030	1,70	1,84	1,93	79,65	81,00	81,83	84,09	85,25	86,00	-23	-16	-11
2040	1,69	1,86	1,98	80,97	82,80	83,89	85,00	86,68	87,71	-23	-16	-11
2050	1,69	1,87	2,01	82,16	84,43	85,64	85,83	87,98	89,18	-23	-16	-11

Tab. 3d: Očekávaný vývoj složek populační reprodukce, 2018–2050, SO ORP Dvůr Králové nad Labem

Rok	Plodnost (úhrnná plodnost)			Úmrtnost (naděje dožití při narození v letech)						Migrace (migrační přírůstek)		
	nízká	střední	vysoká	muži			ženy			nízká	střední	vysoká
				nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká			
2018	1,67	1,68	1,68	76,10	76,73	77,05	82,04	82,57	82,84	1	8	14
2020	1,65	1,70	1,72	76,46	77,19	77,60	82,32	82,96	83,32	-7	7	20
2025	1,61	1,71	1,77	77,25	78,30	78,94	82,96	83,88	84,44	-22	-13	0
2030	1,59	1,73	1,81	77,99	79,34	80,17	83,51	84,67	85,42	-22	-14	-6
2040	1,59	1,75	1,87	79,31	81,14	82,23	84,42	86,10	87,13	-22	-14	-6
2050	1,59	1,76	1,91	80,50	82,77	83,98	85,25	87,40	88,60	-22	-14	-6

Tab. 3e: Očekávaný vývoj složek populační reprodukce, 2018–2050, SO ORP Hořice

Rok	Plodnost (úhrnná plodnost)			Úmrtnost (naděje dožití při narození v letech)						Migrace (migrační přírůstek)		
	nízká	střední	vysoká	muži			ženy			nízká	střední	vysoká
				nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká			
2018	1,86	1,87	1,87	76,12	76,75	77,07	81,81	82,34	82,61	37	45	53
2020	1,84	1,88	1,91	76,48	77,21	77,62	82,09	82,73	83,09	30	44	58
2025	1,78	1,89	1,96	77,27	78,32	78,96	82,73	83,65	84,21	16	28	44
2030	1,76	1,90	1,99	78,01	79,36	80,19	83,28	84,44	85,19	16	28	39
2040	1,75	1,91	2,04	79,33	81,16	82,25	84,19	85,87	86,90	16	28	39
2050	1,74	1,92	2,06	80,52	82,79	84,00	85,02	87,17	88,37	16	28	39

Tab. 3f: Očekávaný vývoj složek populační reprodukce, 2018–2050, SO ORP Hradec Králové

Rok	Plodnost (úhrnná plodnost)			Úmrtnost (naděje dožití při narození v letech)						Migrace (migrační přírůstek)		
	nízká	střední	vysoká	muži			ženy			nízká	střední	vysoká
				nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká			
2018	1,72	1,73	1,73	77,79	78,42	78,74	82,84	83,37	83,64	318	376	435
2020	1,70	1,75	1,78	78,15	78,88	79,29	83,12	83,76	84,12	268	372	471
2025	1,66	1,77	1,83	78,94	79,99	80,63	83,76	84,68	85,24	173	265	375
2030	1,65	1,79	1,87	79,68	81,03	81,86	84,31	85,47	86,22	171	258	343
2040	1,65	1,81	1,94	81,00	82,83	83,92	85,22	86,90	87,93	171	258	343
2050	1,65	1,83	1,97	82,19	84,46	85,67	86,05	88,20	89,40	171	258	343

Tab. 3g: Očekávaný vývoj složek populační reprodukce, 2018–2050, SO ORP Jaroměř

Rok	Plodnost (úhrnná plodnost)			Úmrtnost (naděje dožití při narození v letech)						Migrace (migrační přírůstek)		
	nízká	střední	vysoká	muži			ženy			nízká	střední	vysoká
				nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká			
2018	1,89	1,90	1,91	76,50	77,13	77,45	81,62	82,15	82,42	-10	-5	0
2020	1,86	1,91	1,94	76,86	77,59	78,00	81,90	82,54	82,90	-17	-6	5
2025	1,80	1,92	1,98	77,65	78,70	79,34	82,54	83,46	84,02	-31	-24	-14
2030	1,78	1,92	2,01	78,39	79,74	80,57	83,09	84,25	85,00	-31	-24	-19
2040	1,76	1,93	2,05	79,71	81,54	82,63	84,00	85,68	86,71	-31	-24	-19
2050	1,75	1,93	2,07	80,90	83,17	84,38	84,83	86,98	88,18	-31	-24	-19

Tab. 3h: Očekávaný vývoj složek populační reprodukce, 2018–2050, SO ORP Jičín

Rok	Plodnost (úhrnná plodnost)			Úmrtnost (naděje dožití při narození v letech)						Migrace (migrační přírůstek)		
	nízká	střední	vysoká	muži			ženy			nízká	střední	vysoká
				nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká			
2018	1,75	1,76	1,76	75,82	76,45	76,77	82,03	82,56	82,83	118	138	158
2020	1,73	1,77	1,80	76,18	76,91	77,32	82,31	82,95	83,31	101	137	171
2025	1,68	1,79	1,85	76,97	78,02	78,66	82,95	83,87	84,43	69	101	139
2030	1,66	1,80	1,89	77,71	79,06	79,89	83,50	84,66	85,41	69	99	129
2040	1,66	1,82	1,94	79,03	80,86	81,95	84,41	86,09	87,12	69	99	129
2050	1,65	1,83	1,97	80,22	82,49	83,70	85,24	87,39	88,59	69	99	129

Tab. 3i: Očekávaný vývoj složek populační reprodukce, 2018–2050, SO ORP Kostelec nad Orlicí

Rok	Plodnost (úhrnná plodnost)			Úmrtnost (naděje dožití při narození v letech)						Migrace (migrační přírůstek)		
	nízká	střední	vysoká	muži			ženy			nízká	střední	vysoká
				nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká			
2018	1,72	1,72	1,73	76,16	76,79	77,11	81,19	81,72	81,99	65	77	88
2020	1,70	1,74	1,77	76,52	77,25	77,66	81,47	82,11	82,47	56	76	95
2025	1,66	1,76	1,83	77,31	78,36	79,00	82,11	83,03	83,59	38	56	77
2030	1,65	1,78	1,87	78,05	79,40	80,23	82,66	83,82	84,57	37	54	71
2040	1,64	1,80	1,93	79,37	81,20	82,29	83,57	85,25	86,28	37	54	71
2050	1,64	1,82	1,96	80,56	82,83	84,04	84,40	86,55	87,75	37	54	71

Tab. 3j: Očekávaný vývoj složek populační reprodukce, 2018–2050, SO ORP Náchod

Rok	Plodnost (úhrnná plodnost)			Úmrtnost (naděje dožití při narození v letech)						Migrace (migrační přírůstek)		
	nízká	střední	vysoká	muži			ženy			nízká	střední	vysoká
				nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká			
2018	1,67	1,68	1,69	77,36	77,99	78,31	82,42	82,95	83,22	-26	-15	-3
2020	1,66	1,70	1,73	77,72	78,45	78,86	82,70	83,34	83,70	-43	-17	8
2025	1,62	1,72	1,79	78,51	79,56	80,20	83,34	84,26	84,82	-73	-57	-35
2030	1,60	1,74	1,82	79,25	80,60	81,43	83,89	85,05	85,80	-74	-60	-47
2040	1,60	1,76	1,89	80,57	82,40	83,49	84,80	86,48	87,51	-74	-60	-47
2050	1,60	1,78	1,93	81,76	84,03	85,24	85,63	87,78	88,98	-74	-60	-47

Tab. 3k: Očekávaný vývoj složek populační reprodukce, 2018–2050, SO ORP Nová Paka

Rok	Plodnost (úhrnná plodnost)			Úmrtnost (naděje dožití při narození v letech)						Migrace (migrační přírůstek)		
	nízká	střední	vysoká	muži			ženy			nízká	střední	vysoká
				nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká			
2018	1,68	1,69	1,69	77,17	77,80	78,12	83,36	83,89	84,16	16	20	25
2020	1,66	1,71	1,74	77,53	78,26	78,67	83,64	84,28	84,64	11	20	29
2025	1,62	1,73	1,79	78,32	79,37	80,01	84,28	85,20	85,76	2	9	18
2030	1,61	1,74	1,83	79,06	80,41	81,24	84,83	85,99	86,74	2	9	15
2040	1,61	1,77	1,89	80,38	82,21	83,30	85,74	87,42	88,45	2	9	15
2050	1,61	1,78	1,93	81,57	83,84	85,05	86,57	88,72	89,92	2	9	15

Tab. 3l: Očekávaný vývoj složek populační reprodukce, 2018–2050, SO ORP Nové Město nad Metují

Rok	Plodnost (úhrnná plodnost)			Úmrtnost (naděje dožití při narození v letech)						Migrace (migrační přírůstek)		
	nízká	střední	vysoká	muži			ženy			nízká	střední	vysoká
				nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká			
2018	1,71	1,72	1,72	78,36	78,99	79,31	84,05	84,58	84,85	-9	-5	-2
2020	1,69	1,74	1,77	78,72	79,45	79,86	84,33	84,97	85,33	-13	-6	1
2025	1,65	1,76	1,83	79,51	80,56	81,20	84,97	85,89	86,45	-22	-18	-11
2030	1,64	1,77	1,87	80,25	81,60	82,43	85,52	86,68	87,43	-22	-18	-15
2040	1,64	1,80	1,93	81,57	83,40	84,49	86,43	88,11	89,14	-22	-18	-15
2050	1,64	1,81	1,96	82,76	85,03	86,24	87,26	89,41	90,61	-22	-18	-15

Tab. 3m: Očekávaný vývoj složek populační reprodukce, 2018–2050, SO ORP Nový Bydžov

Rok	Plodnost (úhrnná plodnost)			Úmrtnost (naděje dožití při narození v letech)						Migrace (migrační přírůstek)		
	nízká	střední	vysoká	muži			ženy			nízká	střední	vysoká
				nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká			
2018	1,68	1,69	1,70	75,21	75,84	76,16	81,70	82,23	82,50	5	10	16
2020	1,66	1,71	1,73	75,57	76,30	76,71	81,98	82,62	82,98	-2	9	20
2025	1,61	1,72	1,78	76,36	77,41	78,05	82,62	83,54	84,10	-15	-7	4
2030	1,60	1,73	1,81	77,10	78,45	79,28	83,17	84,33	85,08	-15	-8	-1
2040	1,59	1,75	1,87	78,42	80,25	81,34	84,08	85,76	86,79	-15	-8	-1
2050	1,58	1,76	1,90	79,61	81,88	83,09	84,91	87,06	88,26	-15	-8	-1

Tab. 3n: Očekávaný vývoj složek populační reprodukce, 2018–2050, SO ORP Rychnov nad Kněžnou

Rok	Plodnost (úhrnná plodnost)			Úmrtnost (naděje dožití při narození v letech)						Migrace (migrační přírůstek)		
	nízká	střední	vysoká	muži			ženy			nízká	střední	vysoká
				nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká			
2018	1,81	1,82	1,83	76,47	77,10	77,42	82,52	83,05	83,32	10	20	30
2020	1,79	1,84	1,87	76,83	77,56	77,97	82,80	83,44	83,80	-1	18	37
2025	1,74	1,85	1,91	77,62	78,67	79,31	83,44	84,36	84,92	-22	-8	11
2030	1,72	1,86	1,95	78,36	79,71	80,54	83,99	85,15	85,90	-22	-9	3
2040	1,71	1,87	2,00	79,68	81,51	82,60	84,90	86,58	87,61	-22	-9	3
2050	1,70	1,88	2,02	80,87	83,14	84,35	85,73	87,88	89,08	-22	-9	3

Tab. 3o: Očekávaný vývoj složek populační reprodukce, 2018–2050, SO ORP Trutnov

Rok	Plodnost (úhrnná plodnost)			Úmrtnost (naděje dožití při narození v letech)						Migrace (migrační přírůstek)		
	nízká	střední	vysoká	muži			ženy			nízká	střední	vysoká
				nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká			
2018	1,64	1,65	1,66	75,06	75,69	76,01	81,46	81,99	82,26	-36	-24	-12
2020	1,62	1,67	1,70	75,42	76,15	76,56	81,74	82,38	82,74	-54	-27	-1
2025	1,58	1,68	1,74	76,21	77,26	77,90	82,38	83,30	83,86	-86	-70	-47
2030	1,56	1,69	1,78	76,95	78,30	79,13	82,93	84,09	84,84	-87	-73	-60
2040	1,55	1,71	1,84	78,27	80,10	81,19	83,84	85,52	86,55	-87	-73	-60
2050	1,55	1,73	1,87	79,46	81,73	82,94	84,67	86,82	88,02	-87	-73	-60

Tab. 3p: Očekávaný vývoj složek populační reprodukce, 2018–2050, SO ORP Vrchlabí

Rok	Plodnost (úhrnná plodnost)			Úmrtnost (naděje dožití při narození v letech)						Migrace (migrační přírůstek)		
	nízká	střední	vysoká	muži			ženy			nízká	střední	vysoká
				nízká	střední	vysoká	nízká	střední	vysoká			
2018	1,69	1,70	1,71	74,97	75,60	75,92	81,20	81,73	82,00	-24	-18	-12
2020	1,68	1,72	1,75	75,33	76,06	76,47	81,48	82,12	82,48	-33	-20	-6
2025	1,63	1,74	1,80	76,12	77,17	77,81	82,12	83,04	83,60	-50	-42	-31
2030	1,62	1,75	1,84	76,86	78,21	79,04	82,67	83,83	84,58	-50	-43	-38
2040	1,61	1,77	1,90	78,18	80,01	81,10	83,58	85,26	86,29	-50	-43	-38
2050	1,61	1,79	1,94	79,37	81,64	82,85	84,41	86,56	87,76	-50	-43	-38

ZÁKLADNÍ VÝSLEDKY PROGNÓZ

Prognózy vývoje obyvatelstva SO ORP Královéhradeckého kraje byly v souladu se zadáním zpracovány za každou z územně vymezených populací jako jeden celek dále členěný pouze podle pohlaví a věku. Každá výsledná prognóza vývoje početního stavu a pohlavní a věkové struktury obyvatelstva sestává ze tří variant budoucího vývoje: střední, vysoké a nízké. Střední varianta představuje nejpravděpodobnější trajektorii sledovaného vývoje, přičemž vysoká a nízká varianta pouze vymezují realistické rámce budoucího vývoje s ohledem na míru neurčitosti výsledků daných střední variantou. Tyto rámce by neměly být dalším vývojem v příslušném období překročeny, resp. jejich překročení je relativně málo pravděpodobné.

Varianty budoucího vývoje

Střední varianty prezentovaných prognóz vznikly aplikací parametrů projekčního modelu, které odpovídají středním variantám očekávaného vývoje všech složek populační reprodukce (plodnosti, úmrtnosti, imigrace a emigrace) na výchozí pohlavně věkovou strukturu obyvatel daného územního celku (k 31. 12. 2017) poskytnutou Českým statistickým úřadem. Vysoké a nízké varianty jsou analogicky založeny na kombinaci odpovídajících variant dílčích prognóz vycházejí ze stejných pohlavně věkových struktur obyvatelstva jako příslušné varianty střední.

Pokud není uvedeno jinak, jsou v dalším textu diskutovány pouze výsledky odpovídající středním variantám očekávaného vývoje. Kompletní výsledky všech tří variant tvoří samostatnou tabulkovou část předkládané studie.

Vývoj celkového počtu obyvatel

Počet obyvatel Královéhradeckého kraje s vysokou pravděpodobností v nadcházející několika letech ještě mírně vzroste, načež, téměř jistě před rokem 2030, se trend změní a až do konce období prognózy se bude jeho populační velikost zmenšovat. Počet obyvatel většiny SO ORP Královéhradeckého kraje bude více či méně dynamicky klesat v celém období prognózy. Nejintenzivnější pokles přitom čeká SO ORP Broumov, a to do konce roku 2030 nejpravděpodobněji asi o 14 % výchozího stavu a do konce roku 2050 o dalších zhruba 28 % stavu ke konci roku 2017. Pokud nedojde k zásadní změně pozorovaných trendů, měl by se počet obyvatel SO ORP Broumov snížit celkově o 42 % za 33 let, které tvoří období mezi prahem a horizontem prognózy. Většina (sedm) SO ORP by za 33 let měla ztratit do 10 % výchozího počtu obyvatel, šest pak mezi 10 a 20 %. Jediný SO ORP Hradec Králové pak má reálnou vyhlídku na růst počtu obyvatel v celém období prognózy. Ten by se však měl pohybovat pouze kolem 3 % za uvedených 33 let. Vývoj početního stavu obyvatelstva sledovaných územních celků mezi lety 2017 a 2030, resp. 2050 je zachycen dvojicí grafů na obr. 2a a 2b.

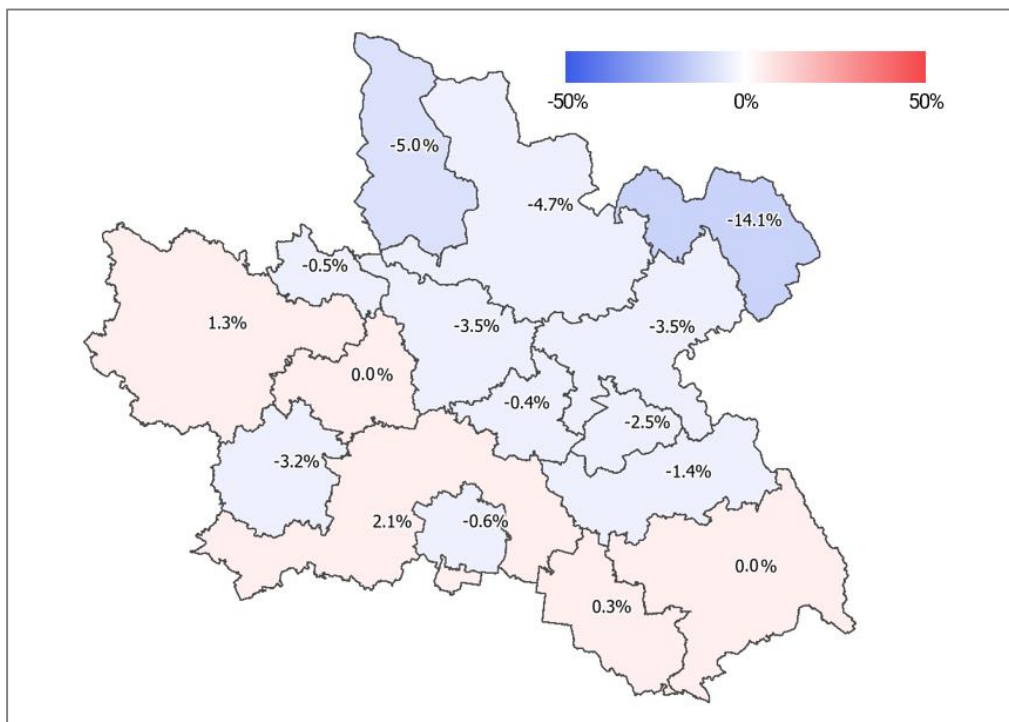
Očekávaný vývoj početního stavu obyvatelstva

Pokles počtu obyvatel většiny SO ORP Královéhradeckého kraje bude souběhem deficitu přirozené měny v důsledku dalšího stárnutí obyvatelstva s deficitem migrační výměny. K němu dojde prakticky s jistotou, neboť jejich populace budou v nadcházejících letech dále intenzivně stárnout. Tak, jak se do věku odpovídající normální délce života budou postupně nasouvat početné generace narozených v letech 1940 až 1956, poroste počet zemřelých, a to i v případě, že se bude, jak očekáváme, dále poměrně dynamicky snižovat intenzita úmrtnosti a prodlužovat střední délka života mužů i žen.

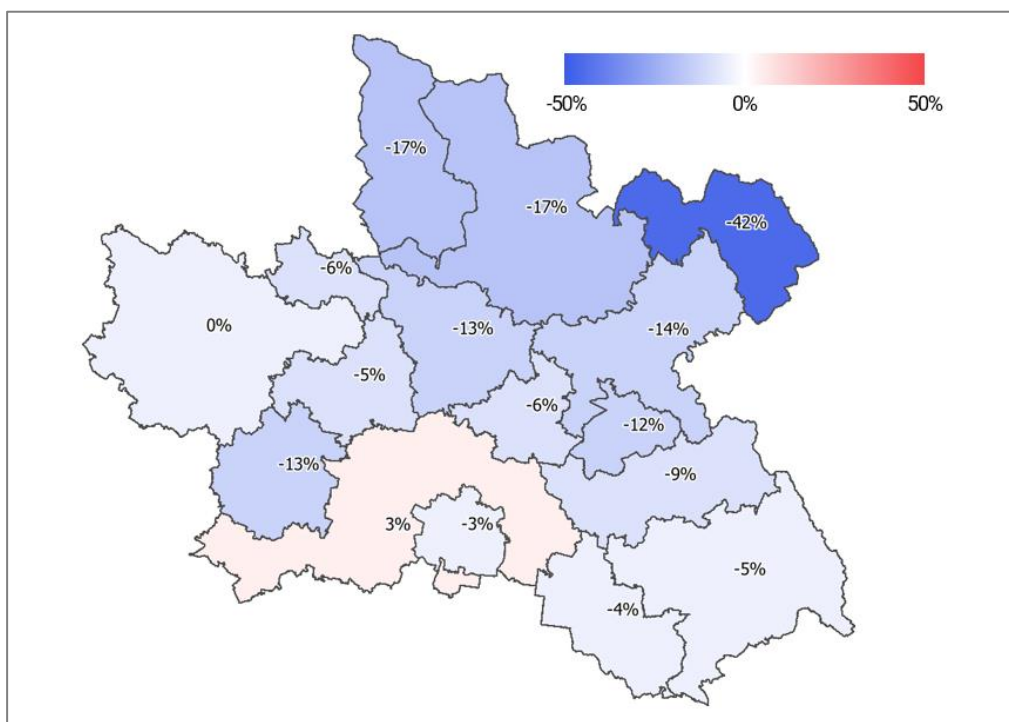
Příčiny poklesu počtu obyvatel

Porodnost situaci nezachrání. Souběžně s popsáním vývojem úmrtnosti totiž bude patrně ve všech sledovaných územních jednotkách přibližně stejnými tempy, jakými poroste počet zemřelých, klesat počet narozených. K tomuto poklesu porodnosti dojde v důsledku poklesu reprodukčního potenciálu sledovaných populací, tedy poklesu početní velikosti a stárnutí

kontingentu žen v reprodukčním věku. Pokles reprodukčního potenciálu bude zejména odrazem nízkých počtů narozených ve druhé polovině 90. let a na počátku nového století. Ty byly a jsou podstatně nižší než počty narozených od konce 60. do konce 80. let, k nimž v nedávné minulosti patřila a doposud patří většina rodiček. Navíc migrační výměna bude odčerpávat především z periferií kraje mladé lidi včetně potenciálních matek, což povede k postupnému propadu počtu narozených v území, a tím prohloubení úbytku obyvatel přirozenou měnou. Vzestup plodnosti v jakýchkoli reálných rámcích přitom nebude dostatečně velký, aby mohl zásadně ovlivnit pokles počtu narozených a v jeho důsledku očekávaný výrazný deficit bilance přirozené měny.

Obr. 2a: Očekávaná změna celkového počtu obyvatel mezi roky 2017 a 2030, SO ORP Královéhradeckého kraje, střední varianta prognózy

Obr. 2b: Očekávaná změna celkového počtu obyvatel mezi roky 2017 a 2050, SO ORP Královéhradeckého kraje, střední varianta prognózy

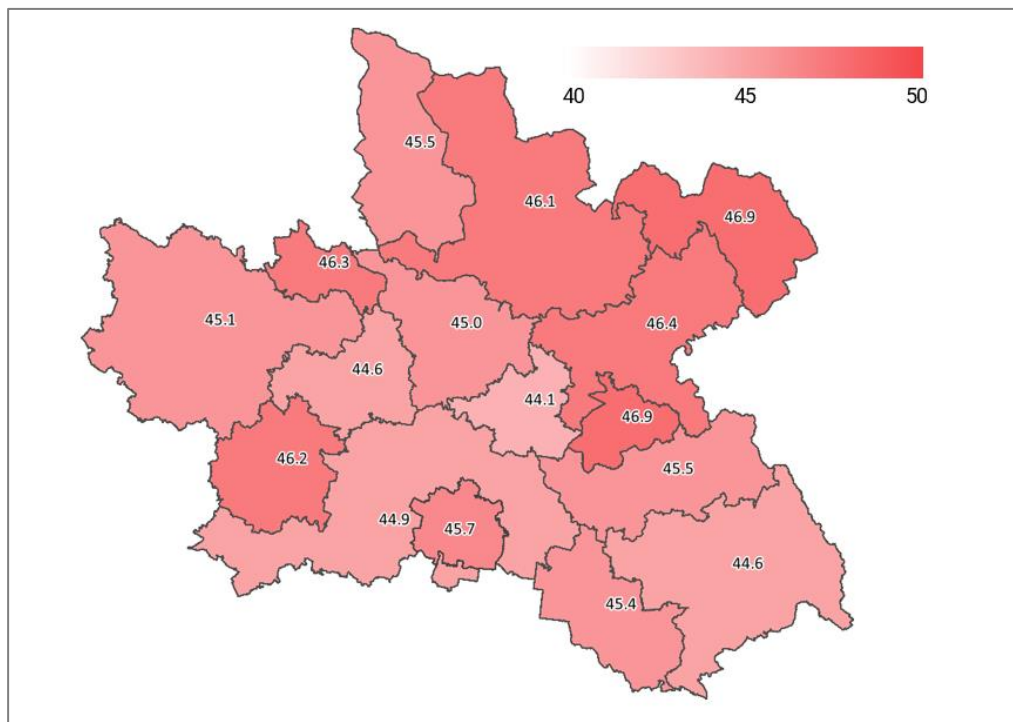
Změny věkové struktury

Budoucí vývoj věkové struktury obyvatelstva SO ORP Královéhradeckého kraje bude ovlivněn výchozí věkovou strukturou s jejími charakteristickými nepravidelnostmi, změnami počtu narozených a postupným vymíráním početných kohort narozených v průběhu do 40. do 70. let 20. století. V různé míře se v transformaci věkových struktur projeví také očekávaný rozsah migrace, a to nikoliv jen celkového migračního salda, ale také specifické a více či méně rozdílné věkové struktury imigračních a emigračních proudů. Jak již bylo uvedeno v oddíle věnovaném východiskům našich prognóz, vyznačují se aktuální demografické struktury obyvatel sledovaných území celků výraznými nepravidelnostmi založenými nerovnoměrným populačním vývojem po větší část 20. a v prvních dvou dekádách 21. století. Kromě těchto obecných nepravidelností, které můžeme identifikovat ve věkové struktuře prakticky každé regionální populace v Česku, se námi sledované populace vyznačují také některými specifickým nepravidelnostmi, které byly již také detailně popsány v textu výše. Základním rysem budoucí transformace pohlavně věkových struktur se kromě jejich dalšího stárnutí stane s největší pravděpodobností i postupné zahlazování v současnosti pozorovaných nepravidelností. Ta nejvýraznější z nich, odrážející vysokou porodnost v období kolem poloviny 70. let minulého století však bude k vysokou pravděpodobností ve všech sledovaných populacích zřetelná ještě v roce 2050.

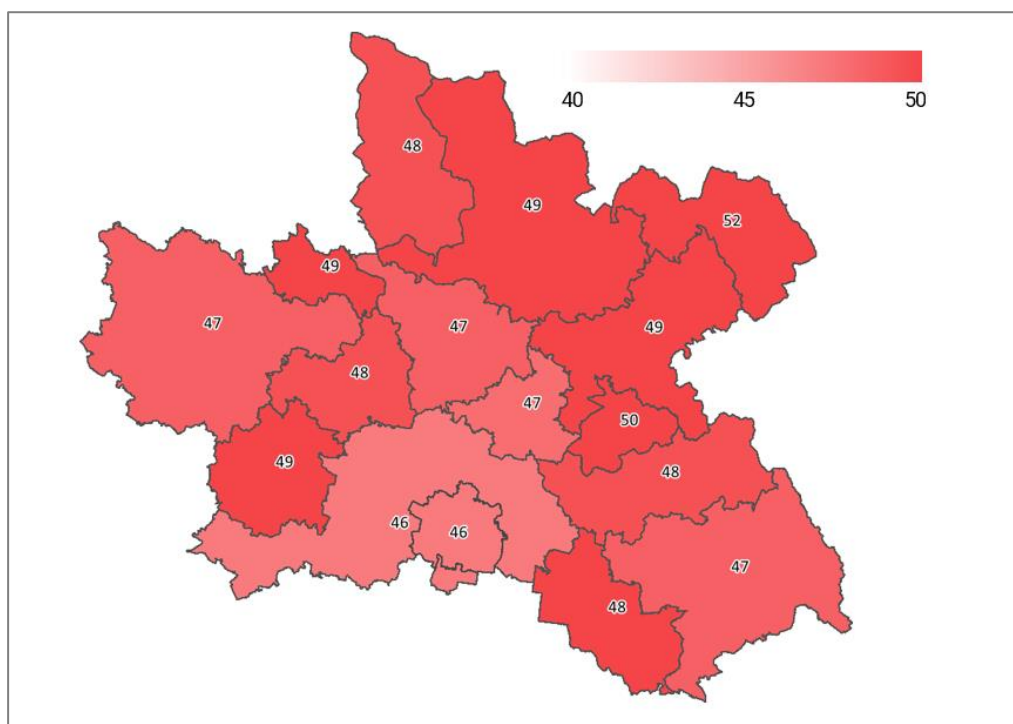
Stárnutí a zahlazování nepravidelností věkové struktury obyvatel

Obyvatelstvo všech sledovaných SO ORP bude po celé období prognózy stárnout. Stárnutí bude po větší část tohoto období probíhat jak zdola – prostřednictvím poklesu podílu dětí a adolescentů (0-19 let), tak shora – v důsledku růstu relativního zastoupení seniorů (65 a více let). Populace sledovaných územních jednotek budou v porovnání s populací České republiky po celé nebo téměř celé toto období zároveň významně demograficky starší. Průměrný věk obyvatel Královéhradeckého kraje by se měl do roku 2030 zvýšit o necelé tři roky, ze 42,9 roků na 45,6 roků, a v horizontu prognózy (2050) s poměrně vysokou pravděpodobností vystoupat až k hranici 48 let, což je o pět roků více než na počátku období prognózy. V roce 2030 by mělo být nejstarší obyvatelstvo SO ORP Broumov a Dobruška s průměrným věkem 46,9 roků, přičemž do roku 2050 by si svou pozici měly oba správní obvody udržet. V prvním uvedeném případě očekáváme, že průměrný věk obyvatel dosáhne 52 let a ve druhém „jen“ 50 let. Na druhé straně demograficky nejmladším SO ORP by měl v roce 2030 být SO ORP Jaroměř s průměrným věkem 44,1 roků. Do roku 2050 jej však vystřídá SO ORP Hradec Králové s průměrem 46 let, který mu zajistí především již uvedené očekávané migrační zisky (obr. 3a a 3b).

Očekávaný rozsah stárnutí obyvatelstva

Obr. 3a: Očekávaný průměrný věk obyvatel v roce 2030, SO ORP Královéhradeckého kraje, střední varianta prognózy

Obr. 3b: Očekávaný průměrný věk obyvatel v roce 2050, SO ORP Královéhradeckého kraje, střední varianta prognózy

Vývoj základních věkových kategorií

Při pohledu na základní věkové kategorie, které dělí každou sledovanou populaci na tři složky – předproduktivní (0-19 let), produktivní (20-64 let) a poproduktivní (65 a více let), můžeme konstatovat, že mezi obecné pravidelnosti vývoje těchto regionálních populací patří pokles počtu osob v předproduktivním a produktivním věku a především zásadní vzestup počtu osob v poproduktivním věku. I zde však můžeme očekávat výjimky. Jedna z nich se pravděpodobně objeví v populaci SO ORP Broumov, kde totiž výrazný pokles jejího početního stavu povede patrně v závěru období prognózy k pokles absolutního počtu seniorů, přestože jejich relativní zastoupení v populaci dále poroste.

Obecné změny počtu osob v základních věkových kategoriích

V případě předproduktivní složky obyvatelstva bude vývoj poměrně dynamický. V první fázi můžeme ve sledovaných populacích se značnou pravděpodobností očekávat vzestup počtu dětí a adolescentů (0-19 let) ve dvou celcích, ve SO ORP Jičín a SO ORP Hradec Králové, a to o necelá 2 %, resp. téměř 5 %. Pokles v ostatních správních obvodech by se měl pohybovat od méně než 1 % (SO ORP Nová Paka a Rychnov nad Kněžnou) po bezmála 20 % (SO ORP Broumov). Ve druhé části sledovaného období, mezi koncem roku 2030 a 2050, se tento pokles dále prohloubí. Ve výsledku pak největší pokles tzv. předproduktivní složky zaznamenají ve SO ORP Broumov, a to zhruba o 50 % v porovnání se stavem ke konci roku 2017. Naproti tomu vyššího počtu dětí a adolescentů, zhruba o 5 %, by mělo být v roce 2050 dosaženo jen ve SO ORP Hradec Králové (obr. 4a a 4b).

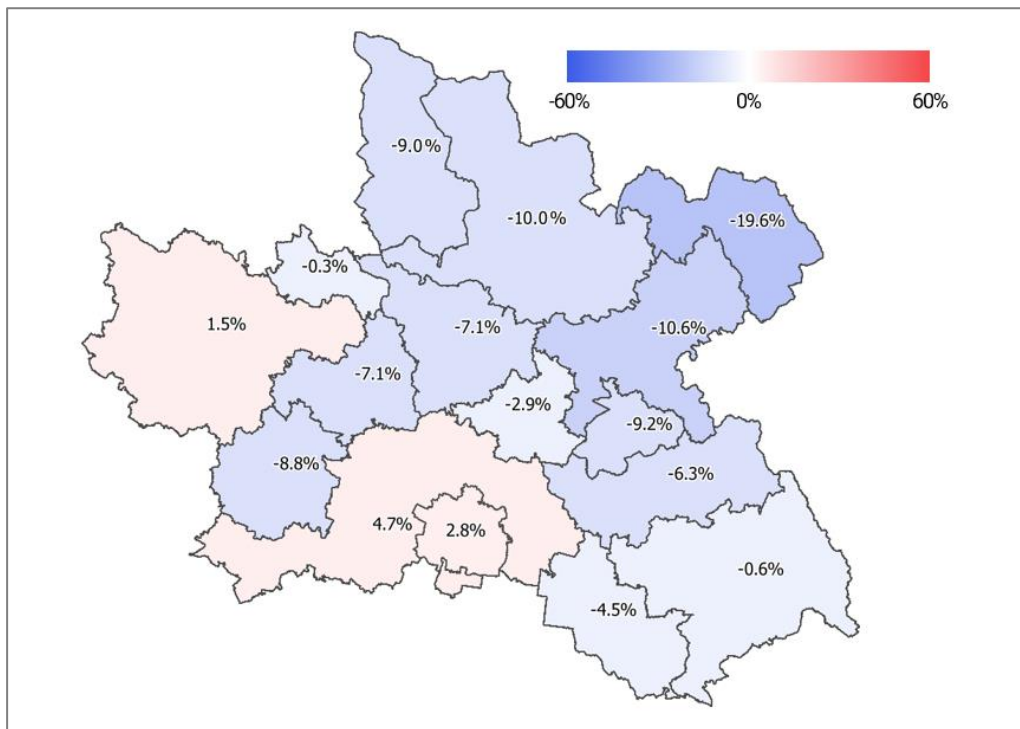
Vývoj počtu dětí a adolescentů

Dynamičtější pokles početního stavu, než jaký očekáváme v případě předproduktivní složky, čeká obyvatelstvo v produktivním věku. V první fázi, do roku 2030, kdy budou přes hranici 65 let přecházet generace narozených v rozmezí let 1953 až 1965, poklesne počet osob v tzv. produktivním věku patrně nejvýrazněji opět ve SO ORP Broumov, a to asi o 20 %. Naopak nejmenší pokles (do 5 %) očekáváme v jižní části kraje, jmenovitě v pásu tvořeném SO ORP Nová Paka, Hradec Králové a Kostelec nad Orlicí. Mezi lety 2030 a 2050 se pak očekávaný pokles dále prohloubí. Jednoznačně největší, zhruba o 55 % by měl zaznamenat SO ORP Broumov, a to v důsledku dalšího stárnutí populace a zároveň věkově selektivního vylidňování území. Minimální pokles, zhruba na úrovni 10 % výchozího stavu produktivní složky, lze očekávat u SO ORP Hradec Králové (obr. 5a a 5b).

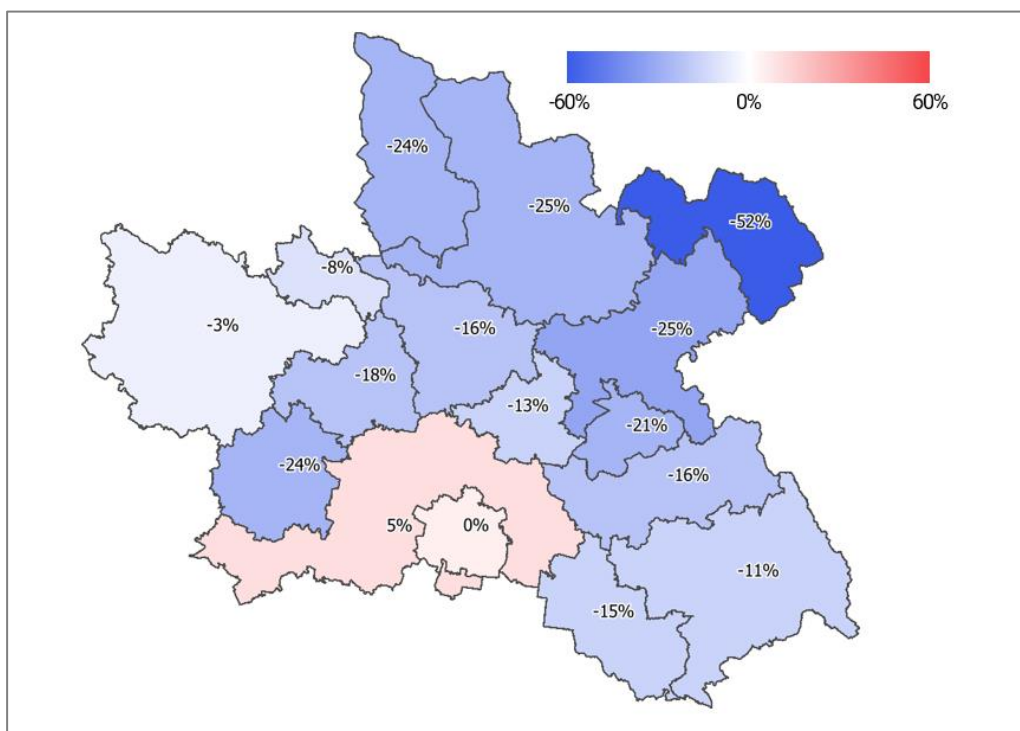
Jednoznačně nejvýraznější změny početního stavu však čekají složku poproduktivní, přičemž tyto změny budou v závislosti na věku značně diferencované. Bude to důsledek obecně velmi nepravidelné věkové struktury obyvatelstva. Počet seniorů, tedy obyvatel ve věku 65 a více let, v jednotlivých správních obvodech ORP Královéhradeckého kraje by v období mezi koncem roku 2017 a 2030 měl vzrůst v širokém rozmezí od 7 % v SO ORP Broumov až po 25 % ve SO ORP Dobruška. Mezi roky 2030 a 2050 bude tento vývoj ve většině správních obvodů pokračovat, přičemž k celkově nejvýraznějšímu růstu počtu starších osob by mělo dojít ve SO ORP Jičín, a to asi o 50 %. Nejmenší, zhruba čtyřprocentní úbytek obyvatel v této věkové kategorii by měl naopak zaznamenat SO ORP Broumov (obr. 6a a 6b), který měl již ve výchozím roce prognózy demograficky velmi staré a dynamicky ubývající obyvatelstvo.

V rámci poproduktivního věku bude stárnutí s největší pravděpodobností nejrychleji probíhat ve věkových kategoriích zahrnujících nejstarší část populace. Například počet obyvatel ve věku 85 a více let a starší by měl do roku 2030 v jednotlivých správních obvodech vzrůst v rozmezí od zhruba 40 % do 105 %. Nejmenší nárůst počtu „oldiest-old“, přitom očekáváme ve SO ORP Nový Bydžov a Jičín, a naopak nejvyšší v případě SO ORP Nové Město nad Metují (obr. 7a). Za dalších dvacet let, v roce 2050 by jejich počet dosahoval od 130 % v SO ORP Broumov až po 200-220 %, tedy více než trojnásobek výchozího stavu, ve SO ORP Dobruška a Nové Město nad Metují (obr. 7b).

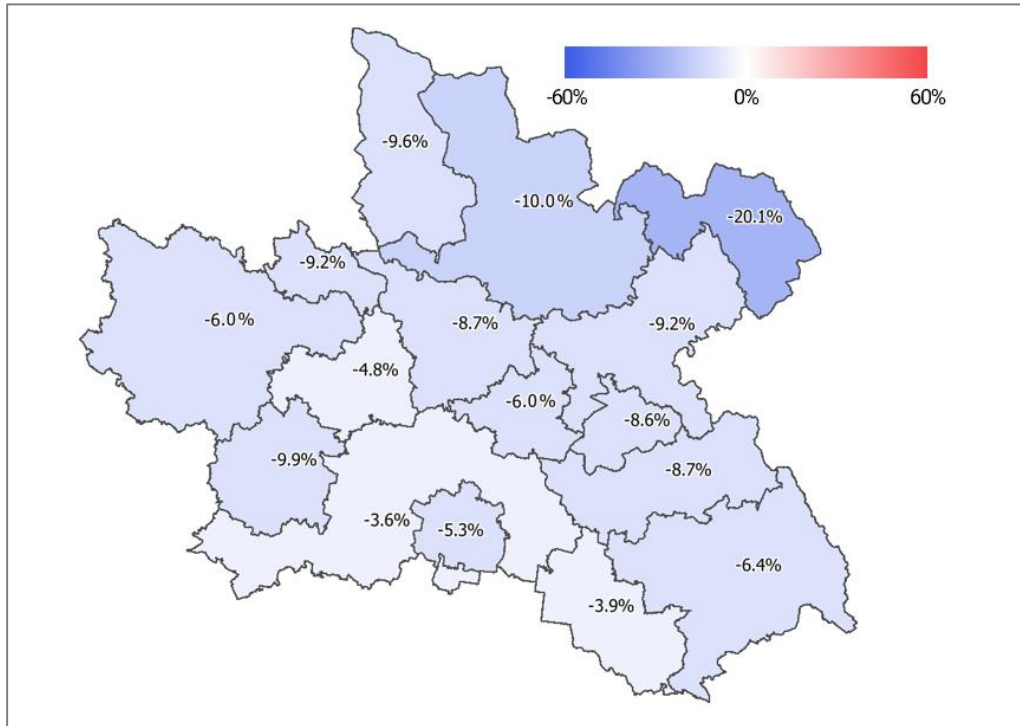
Změny v počtech osob patřících do některé z uvedených tří základních kategorií budou primárně vázány na nepravidelnosti výchozí věkové struktury. Konkrétně pak na jejich průchod přes jejich hranice. Výrazný vliv na změnu sledovaných počtů tak bude mít zejména přechod historicky nejméně početných generací narozených ve druhé polovině 90. let 20. století a v prvních letech 21. století do produktivního věku. Ještě markantnější je a bude nasouvání nejpočetnějších generací narozených v letech 1940–1956 a 1972–1979 do seniorského věku a u starších z uvedených generací následně i jejich přechod přes hranici 85 let.

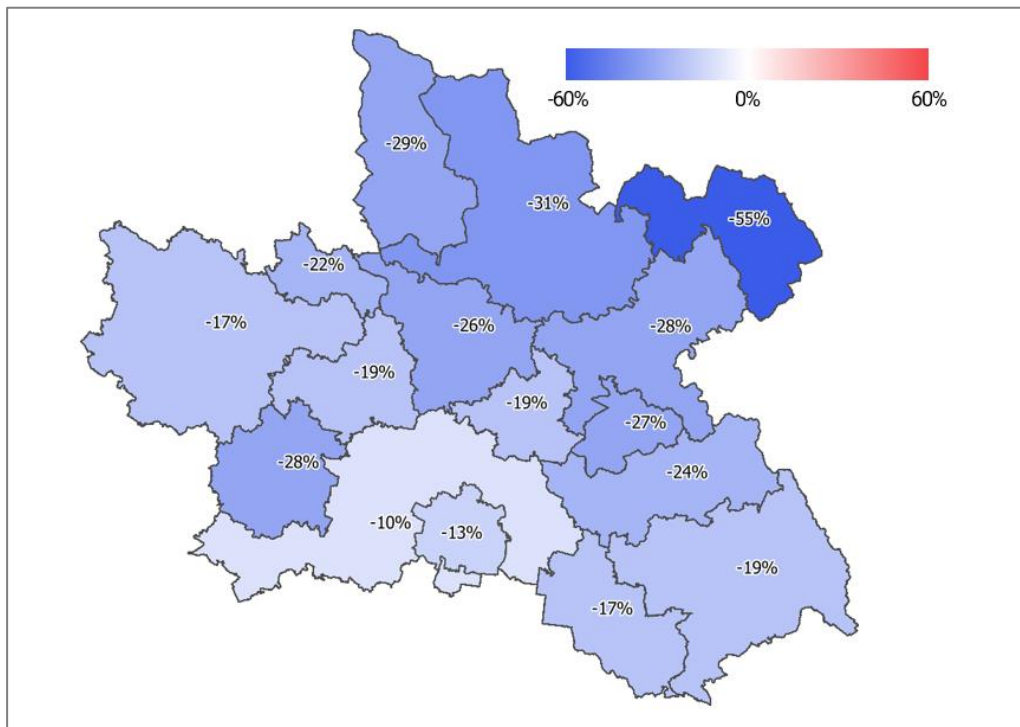
Obr. 4a: Očekávaná změna počtu obyvatel ve věku 0-19 let mezi roky 2017 a 2030, SO ORP Královéhradeckého kraje, střední varianta prognózy

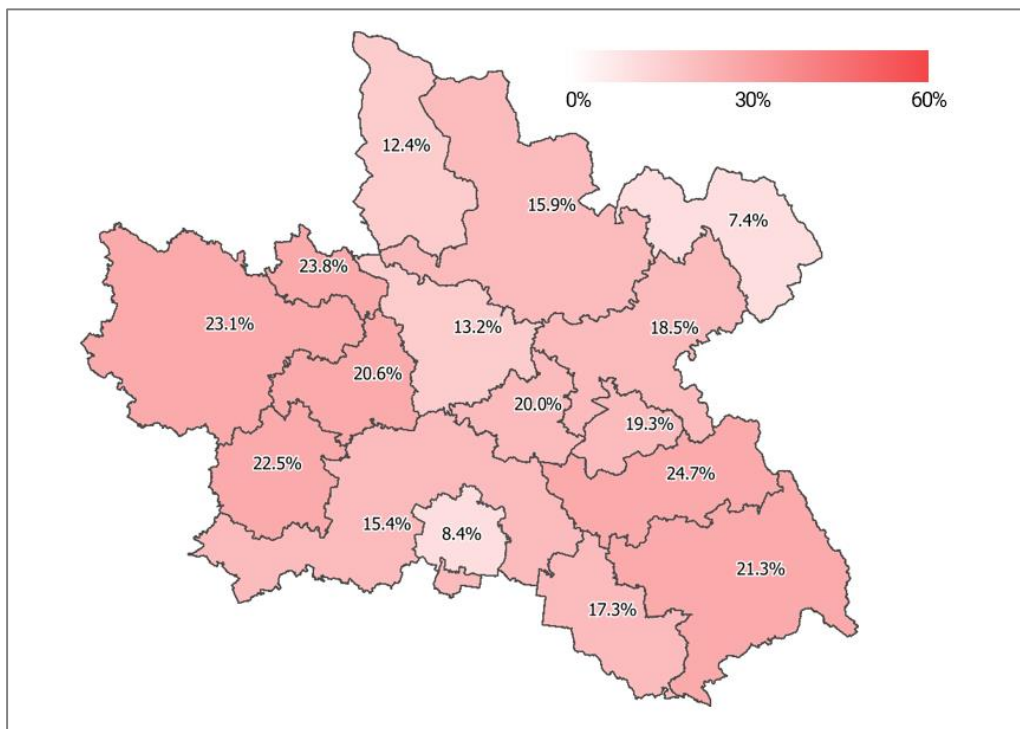
Obr. 4b: Očekávaná změna počtu obyvatel ve věku 0-19 let mezi roky 2017 a 2050, SO ORP Královéhradeckého kraje, střední varianta prognózy

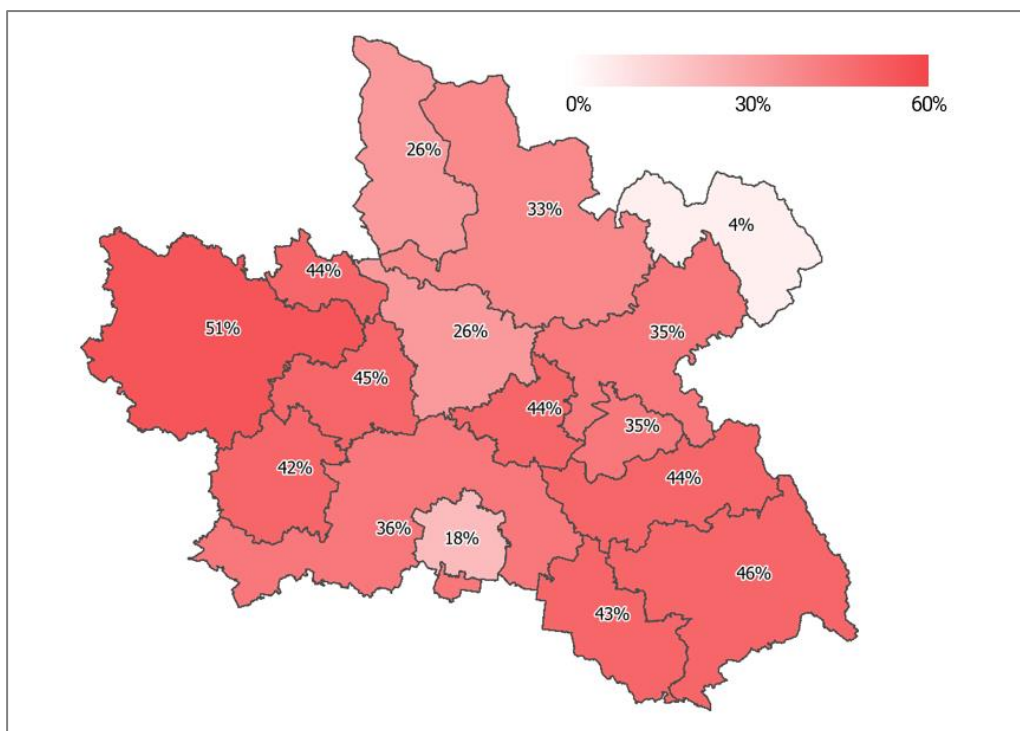
Obr. 5a: Očekávaná změna počtu obyvatel ve věku 20-64 let mezi roky 2017 a 2030, SO ORP Královéhradeckého kraje, střední varianta prognózy

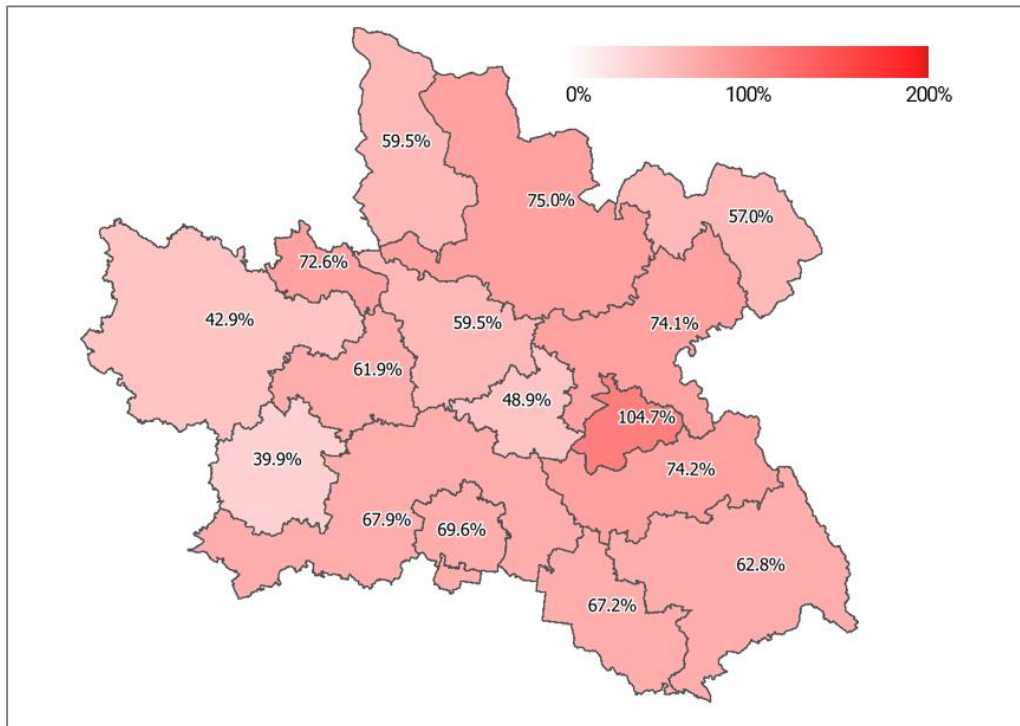
Obr. 5b: Očekávaná změna počtu obyvatel ve věku 20-64 let mezi roky 2017 a 2050, SO ORP Královéhradeckého kraje, střední varianta prognózy

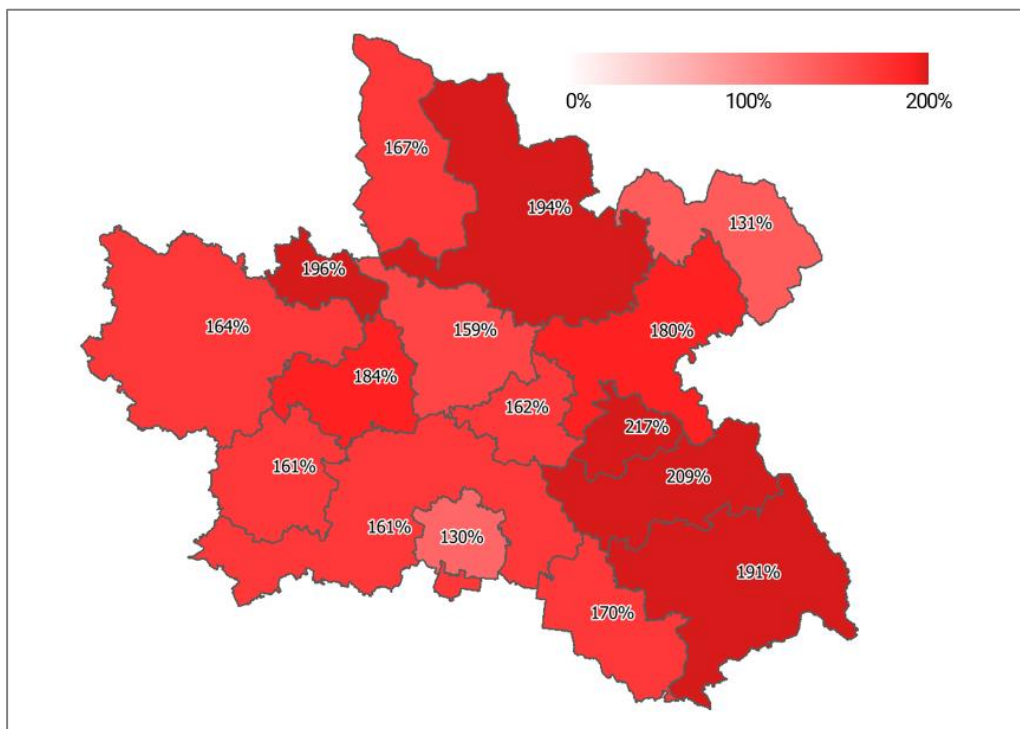
Obr. 6a: Očekávaná změna počtu obyvatel ve věku 65 a více let mezi roky 2017 a 2030, SO ORP Královéhradeckého kraje, střední varianta

Obr. 6b: Očekávaná změna počtu obyvatel ve věku 65 a více let mezi roky 2017 a 2050, SO ORP Královéhradeckého kraje, střední varianta

Obr. 7a: Očekávaná změna počtu obyvatel ve věku 85 a více let mezi roky 2017 a 2030, SO ORP Královéhradeckého kraje, střední varianta prognózy

Obr. 7b: Očekávaná změna počtu obyvatel ve věku 85 a více let mezi roky 2017 a 2050, SO ORP Královéhradeckého kraje, střední varianta prognózy

ZÁVĚREČNÉ POZNÁMKY

Geografická poloha společně s politickými a následně i ekonomickými a sociálními změnami ve sledovaných územních jednotkách v průběhu posledních zhruba jednoho sta let ovlivnily významně a v některých případech dokonce zásadně početní stav a zejména demografickou strukturu jejich obyvatel. Vývoj početního stavu a především změny pohlavně věkové struktury obyvatelstva, které ostatně jsou a budou jednoznačně zřetelnější než vlastní změny počtu obyvatel, vyvolávají zejména tlaky na rozšíření a modernizaci technické i sociální infrastruktury v území a zajištění odpovídajících služeb. Aby reakce veřejné správy na budoucí populační změny mohla být adekvátní, včasná a efektivní, je nezbytné mít dostatečně ucelenou a spolehlivou představu o nanejvýš pravděpodobném budoucím demografickém vývoji obyvatelstva v daném území. A právě takovou představu se snaží zprostředkovat předkládané prognózy.

Pro efektivní uplatnění populačních prognóz v procesu řízení rozvoje však nestačí mít potřebné prognózy pouze k dispozici. Je potřeba také umět jejich výsledky správně interpretovat a aplikovat. Při práci s výsledky jakékoliv prognózy je potřeba mít mimo jiné a zároveň především neustále na paměti, že prognostické závěry jsou specifickým druhem kvalifikovaných odhadů. Jako takové mají pravděpodobnostní charakter a jsou tedy zatíženy větší či menší mírou neurčitosti. S vědomím této skutečnosti musí být také interpretovány. Pro usnadnění interpretace hlavní, tj. střední varianty jsou v tabulkové části této prognostické studie publikovány za každou ze čtyř prognóz také detailní výsledky obou krajních variant očekávaného vývoje v identické struktuře jako výsledky střední varianty.

Při interpretaci výsledků prognóz je současně nezbytné si pamatovat, že jejich spolehlivost výrazně klesá se vzdalujícím se časovým horizontem. Tuto skutečnost zřetelně ilustruje rozevírání se variant směrem do budoucnosti. Proto, a také s ohledem na malou početní velikost prognózované populace i konkrétní informační podmínky, v nichž prognózování probíhalo, doporučujeme považovat prognostické odhady v horizontu vzdálenějším než 10-15 let za orientační.

Prognózy obecně jsou navíc odhadem nanejvýš pravděpodobného vývoje právě a pouze v době svého vzniku, a nemohou být v žádném okamžiku své platnosti spolehlivější než statistická data a poznatky, z nichž samy vycházejí. Také proto musí být populační a na ně navazující prognózy podle základních pravidel prognostiky a obecně přijatých mezinárodních doporučení pravidelně aktualizovány, aby si uchovaly svou původní užitnou hodnotu.